

Må således hvarje social arbetare vaket ge akt på och reflektera öfver företeelserna omkring sig och fästa andras uppmärksamhet på det, hvori det synes honom nödvändigt att åstadkomma en förändring.

Olika människor komma därvid sannolikt till något olika resultat — det finnes säkerligen ej två personer, som få en inre uppfattning af en företeelse absolut på enahanda sätt, lika litet som det finnes två människor till det yttre hvarandra fullkomligt lika —, men riktningen kan man kanske enas om.

Det viktiga är, att man jakttagar förhållandena och reflekterar öfver dem; man må komma till hur olika resultat som helst, det blir dock lif och rörelse, och då har man rätt att hoppas på ett framåtskridande.

Såsom gemensam utgångspunkt borde man väl kunna fasthålla den tanken, att det samhälle blir både i inre och yttre afseende lyckligast, där ingen förtryckes eller tillbakasättes, utan alla få komma till sin rätt och allas utvecklingsmöjligheter tillvaratagas.

Det är således dithän som våra önskningar och sträfvanen böra gå, om man ock ej alltid kan bli enig om vägarna. Att med lugn och opartiskhet deltaga i diskussion om dem, hör hvar och en till, men låta skrämman sig tillbaka från sina sträfvanen af »klokt folks» vare sig förakt eller medlidamma löje, det bör ingen.

Alla de rättfärdighetskraf, som så småningom fått göra sig gällande i samfundsanordningarna, hafva i början burits upp och förts fram af några få, hvilka af de flesta öfriga inom samhället dömts som ohjälpliga fantaster och utopister eller det som är ännu värre. Ju flera som gripits af rörelsen, desto naturligare har den förefallit för de öfriga, tills blott en liten efterblifven trupp vittnar om en gången tids uppfattning.

Mycket som forna tider ansett som utopi är nu verklighet. Så blir ock en gång krafvet på »rättvisa för alla». Det inträffar, då kärleken blir ledstjärnan i lifvet, då hvar och en ser också på andras bästa, ej blott på sitt eget, med andra ord, då kristendomen segrar, då landet icke blott *kallas* kristet utan *är* så.

Efterskrift.

Länge har det varit klart, att man borde söka få till stånd en enkel handbok, som kunde vara till hjälp för de många, som med god vilja att gagna sina fattiga likar men utan erfarenhet i tillvägagångssättet, stå ovissa och tvekande om hvilka åtgärder de skola kunna vidtaga. Ofta måste de själfva skaffa sig en rätt dyrköpt erfarenhet, dyrköpt ej blott i afsende på de medel, som utan märkbart resultat förlösas, men ännu mera så genom att okunnigheten om de enklaste af de hjälpsökandes förhållanden gör, att det understöd som lämnas lätt nog skadar den mottagande.

Frågan har emellertid gällt huru man skulle kunna få en sådan vägledning utarbetad.

Då en ny rörelse, sådan som den som representeras af F. V. O., drifven fram af en inre nödvändighet uppstår inom ett samhälle, blifva de som lifligast känna behovet och vikten af denna nya rörelse helt naturligt dess ledare, utan att dock själfva från början hafva fått den önskvärda utbildningen därför. De få för egen del famla sig fram till klarhet från en punkt till en annan och måste dock samtidigt vara läromästare för andra och blifva därför stundom förklarligt nog ganska klena sådana.

Det åligger dem att verka eggande och lifvande, upplysande och fostrande, om rörelsen skall bli varaktig och till verkligt gagn, ty kommer den ej att gripa många, som fortsätta att ge den fart, så sjunker den snart tillbaka och försvinner som en bölja, åstadkommen af en kastvind.

Det är således ej emedan jag ansett mig lämplig för uppgiften som jag gripit mig an med att uppställa en rådgifvare, afsedd att vara nybörjare inom fattigvårdsarbetet till ledning och uppmuntran, utan emedan ingen annan funnits för detta värf. Ingen kan bättre än jag inse huru mycket denna rådgifvare lämnar öfrigt att önska. Hvad som upptagits och hvad som förbigåtts kan lika mycket vara föremål för undran och klander. Bristerna äro många och i ögonen fallande. Må man emellertid komma ihåg, att ingen svensk förebild funnits att följa och att uppgiften ej är lätt.

Vid utarbetandet har jag dock haft god hjälp af åtskilliga engelska uppsatser, ehuru de på mångahanda sätt olika förhållandena i vårt land ej medgifvit ett följande af någon bland dem.

Såsom de viktigaste bland dessa vill jag nämna: »How to help cases of distress» och »Charity Organisation» af C. S. LOCH; »Rich and Poor» af Mrs BERNHARD BOSANQUET (London 1896) samt åtskilliga uppsatser i »Charity Organisation Review» af Miss MARGARET SEWELL, OCTAVIA HILL, C. S. LOCH m. fl., allt från England, samt »Friendly visiting among the Poor» af MARY E. RICHMOND från Amerika (New York 1899).

Att äfven många svenska uppsatser varit mig till hjälp, angifves redan i texten, främst GEIJER, hvilken dock ej kunnat citeras öfverallt, där hans åskådning legat till grund för framställningen. Utom de citerade arbetena ha åtskilliga andra påverkat uppfattning och belysning af förhållandena, och jag är särskildt medveten om att detta är fallet med uppsatser af EBBA PAULI och G. H. VON KOCH, ehuru de ej kunnat direkt citeras. Många andra dessutom ha säkerligen, utan att jag kan bestämdt påvisa det, varit till ledning för framställningen.¹

Af de arbetande på fattigvårdsområdet i vårt eget land har jag ock fått många goda lärdomar. Mina kära medarbetare i Stockholm, äldre och yngre, ingen nämnd och ingen glömd, har jag att tacka för mycket. En hvar har lärt mig något, och mången bland dem har, sig själf ovetande, gifvit mig nyttiga vinkar om hvarjehanda. Vidgade vyer och fördjupad insikt i frågor af betydelse för vårt gemensamma arbete ha åtskilliga beredt mig. Till alla vill jag här uttala mitt hjärtliga tack. Ett tack för städse visadt förtroende och tillit till min ärliga vilja, äfven när förmågan icke räckt såsom den bort, en tillit som sporrat till alltjämt förnyade ansträngningar. Alla mina medarbetare bevarar jag i tacksamt och trofast minne.

Stockholm 1911.

Agda Montelius.

¹ Svensk litteratur i här omhandlade ämnen finnes förtecknad i »Svensk Social Litteratur» af SVEN TUNBERG och NILS HERLITZ. Stockholm 1907.

ANDRA AFDELNINGEN.

Fattigvård m. m.

Af skäl, för hvilka närmare redogöres i Första afdelningen, är det af intresse och betydelse för dem, som inom Stockholm äro verksamma å välgörenhetens fält, att äga någon kännedom om stadens offentliga fattigvård samt om de för riket gällande allmänna bestämmelser i ämnet. Till deras tjänst lämnas här dels ett sammandrag af de viktigare af dessa bestämmelser, dels ock en kort redogörelse för hufvudstadens fattigvårdsorganisation.

Utdrag af lagar angående lösdrifvares, minderårige förbrytares och vanartade barns behandling äfvensom några författningar om hälsovård och sjukvård, abnormvård och arbetareskydd ha ansetts äfven böra i denna afdelning få inflyta.

Hvilka författningar reglera fattigvården i riket?

Hufvudparten¹ af de nu i detta ämne gällande allmänna bestämmelser innehållas i kungl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 och de författningar, hvarigenom denna förordning ändrats, nämligen k. kung. d. ¹¹/₂ 1881, k. f. d. ¹²/₆ 1885, k. f. d. ¹³/₇ 1887, k. f. d. ²²/₃ 1889, k. f. d. ¹⁶/₁₁ 1889, lag d. ¹⁸/₅ 1894 och k. f. d. ³¹/₁₂ 1894.

Som bekant är en kungl. kommitté sedan flera år tillbaka sysselsatt med att utarbета förslag till ny författning angående fattigvård.

K. f. ang. fattigvården den 9 juni 1871 hänvisar till lagen angående lösdrifvares behandling. Bl. a. af detta skäl skall i det följande lämnas ett kort referat af sistnämnda författnings innehåll.

Olika slag af fattigvård.

Begreppet fattigvård är här motsatt begreppet välgörenhet och omfattar således allenast offentlig fattigvård och sådan fattigvård från enskildes sida, hvilken utgör uppfyllandet af lagstadgad försörjningsplikt.

¹) Jmfr sid. 163, de två första styckena.

Fattigvården är genom 1871 års k. f. ålagd den borgerliga kommunen af lägre ordning.¹ Då den k. f. tillika innehåller bestämmelser om rätt för kommunen till godtgörelse af staten i vissa fall för fattigvårdskostnader samt om försörjningsplikt för enskilde med afseende å anhöriga, tjänstehjon, arbetare m. fl., med stöd af hvilka senare bestämmelser fattigvårdssamhälle i vissa fall kan hos enskilde utsöka ersättning för sina utgifter, kan man ha anledning att med den kommunala fattigvården sidoordna statens fattigvård och enskild fattigvård² såsom tre olika slag af fattigvård. I den följande framställningen betecknar fattigvård, då ej annat angifves, den *kommunala fattigvården, fattigvård i egentlig bemärkelse.*

Man brukar skilja mellan *understödjande* fattigvård och *förebyggande* fattigvård, till hvilken senare hänföres bl. a. de åtgärder, hvarigenom myndigheterna ingripa mot tiggeri, lösdrifveri och försummelse af försörjningsplikt. Men med afseende å denna indelning är att märka, att äfven den understödjande fattigvården kan betecknas såsom förebyggande, nämligen i de fall, då man afhjälper ett mindre omfattande behof af hjälp hufvudsakligen af den anledning, att man vill förekomma inträdet af ett mer omfattande behof.

Från annan synpunkt skiljer man mellan *obligatorisk fattigvård*,³ nämligen sådan fattigvård, som vederbörande är skyldig att lämna, samt *fakultativ* eller *frivillig fattigvård.*

Fattigvårdssamhällets skyldighet att lämna fattigvård motsvaras ej å den hjälpsökandes sida af någon rättighet, som kan göras gällande genom rättegång, men skyldighetens fullgörande kontrolleras af statsorgan. Se härom sid. 162.

Vidare är att märka distinktionerna mellan *full försörjning*, å ena, samt *understöd*, som ej är *full försörjning*, å andra sidan, samt mellan *stadigvarande* och *tillfällig fattigvård*, hvilka distinktioner, som vi få se, ha betydelse bl. a. vid fråga om fattigvårdssamhälles rätt mot dem som åtnjuta fattigvård.

Med *öppen fattigvård* menas den, som tillgodokommer de fattige i hemmen (penningunderstöd, matportioner, bränsle, klädespersedlar m. m.) Motsatsen är *sluten fattigvård* eller anstaltsvård såsom vård å arbets- eller försörjningsinrättning, fattighus, ålderdomshem o. s. v.

Ur k. f. ang. fattigvården den 9 juni 1871:

Allmänna bestämmelser.

Enskildes försörjningsplikter.

Fattigvård tillgodokommer ej alla fattiga. En hvar, som är arbetsför, skall enligt 3 § utan fattigvårdssamhälles betungande försörja sig själf och

¹ Landstingsområde = kommun af högre ordning.

² Väl att skilja från enskild fattigvård i betydelse af välgörenhet.

³ Äldre författare ha annan terminologi, nämligen *legal* och *frivillig* fattigvård. Obligatorisk fattigvård har hos dem en annan betydelse.

sina minderåriga, d. v. s. ännu ej 15 år fyllda barn, och arbetsför man skall försörja sin hustru.

Som synes är arbetsförhet enda villkoret för nu nämnda försörjningsplikter. Oförskyld arbetslöshet eller andra omständigheter, som faktiskt omöjliggöra pliktuppfyllelsen, suspendera ej pliktens giltighet, något som, efter hvad vi få se, har betydelse i fråga om fattigvårdssambälles skyldighet att utgifva fattigvård samt i fråga om fattigvårdssambälles rätt mot dem, som åtnjuta fattigvård för hustru eller minderåriga barn. Alltså: äfven en änka eller en sjuk mans hustru eller en ogift moder, hvars tid helt tages i anspråk för skötseln af hennes hushåll och hennes minderåriga barn, skall, om hon är arbetsför, tillika förskaffa dessa deras uppehälle. Om en familjeförsörjares, t. ex. en ogift moders arbetsförhet i följd af sjukdom eller kroppsfel är nedsatt till den punkt, att den väl skulle räcka att förskaffa lifvets nödtröft åt modern själf men ej till mer, hur skall hennes försörjningsplikt gent emot barnen då bedömas? Vederbörande dömande myndigheter hafva länge tillämpat en synnerligen sträng uppfattning vid denna frågas afgörande, men några kammarrättens utslag från senare tid synas gifva anledning antaga, att en billigare uppfattning är på väg att göra sig gällande, den uppfattningen nämligen, att försörjningsplikten mot barnen är suspenderad och alltså dessa utan vård och underhåll af modern. Men för att få saken så bedömd torde man behöfva visa, att moderns kroppsfel eller sjukdom har det inflytande å hennes arbetsförmåga, att det, äfven om andra omständigheter ej medverkade, skulle helt hindra henne från att uppfylla sin försörjningsplikt mot barnen. Om läkare i behörig ordning, d. v. s. på heder och samvete, intygat, att hennes arbetsförmåga i följd af sjukdom eller kroppsfel är så nedsatt, att hon icke kan genom arbete förskaffa sig och sina minderåriga barn hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, torde detta knappast vara tillfyllest. Ett sådant intyg visar nämligen icke mer än att hon ej kunnat försörja alla barnen. Med andra ord: det intygade förhållandet utesluter icke den möjligheten, att hon kunnat försörja något eller några af dem. Om någon hänsyn skall kunna tagas till hennes sjukdom eller kroppsfel, måste uppvisas, i hvad mån den hindrat henne att uppfylla sin försörjningsplikt. Det ligger i öppen dag, att denna fråga, särskildt i fall af mindre nedsättning af arbetsförmågan, är synnerligen svår att på tillfredsställande sätt utreda. Öfver hufvud taget torde det vara föfång möda att söka göra gällande en inskränkning af försörjningsplikten i andra fall än då den försörjningspliktiges sjukdom eller kroppsfel är af mer allvarlig beskaffenhet. Naturligtvis ligger det vikt på att lämna den pröfvande myndigheten upplysning om sjukdomens eller kroppsfelens art. Vid en läkares intyg, att sjukdom af ej angifvet slag så eller så nedsätter arbetsförmågan, torde ej mycket afseende fästas.

Hvad här sagts om familjeförsörjare af en särskild kategori gäller naturligtvis äfven familjeförsörjare af andra kategorier.

Enligt 3 § åligger det i öfrigt föräldrar och barn att, i mån af behof, å ena, och förmåga, å andra sidan, försörja hvarandra.

Underställes alltså en fråga om dylik försörjningsplikt vederbörande myndighets pröfning, har denna, om ej plikten godvilligt åtages att undersöka, om den, hvars försörjning påyrkas, är i behof af understöd. Sådant behof anses icke föreligga med afseende å den, som enligt först nämnda föreskrift antingen är skyldig att försörja sig själf eller skall ha sin försörjning hos annan; ej ens om denne är alldeles utblottad. Finner myndigheten behof föreligga, har den att taga reda på den persons ekonomiska ställning, mot hvilken krafvet riktas. Med hänsyn till de i detta afseende inkommande upplysningar afgöres, huruvida och i hvad mån han kan förpliktas att utge understöd. Om en person efter mottaget åläggande får sin ekonomiska ställning försämrad, exempelvis genom tillökning af egen familj, kan detta ge fog till åläggandets upphäfvande. Såsom målsman för sin hustru har mannen ansetts skyldig att efter förmåga draga försorg om hennes föräldrar.

För försörjning af tjänstehjon, statfolk samt fabriks-, handtverks-, bruks- eller grufvearbetare äfvensom af deras hustrur och hemmavarande

minderåriga barn skall, under den tid arbetsaftalet gäller, husbonde ansvara, så att de ej falla fattigvården till last.

De enskildes försörjningsplikter inskränka samhällets, såsom framgår af stadgandet om

Obligatorisk fattigvård.

Stadgandet härom återfinnes i 1 § af k. f. ang. fattigvården.

Hvem är föremål för obligatorisk fattigvård? Härom är stadgad att, om minderårig¹ eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, befinnes sakna egna medel samt underhåll och vård af annan, då skall fattigvård honom lämnas. 1 § bestämmer tillika *måttet för obligatorisk fattigvård*. En af fattigvårds-samhälle omhändertagen person kan ej göra anspråk på att få åtnjuta bättre ställning än den, som nödgas utan dess hjälp nöja sig med hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras. Samhället är ej pliktigt att lämna mer än nödortfölg fattigvård.

Frågan om när någon får anses sakna underhåll och vård af annan bör bedömas med ledning af det å sid. 150 och 151 om försörjningsplikt anförda.

Om föräldrarna vistas å annan ort än sitt barn — mannen å annan ort än sin sjuka hustru —, kan barnet — hustrun — naturligtvis, utan hinder af den omständigheten att barnet har försörjningspliktiga föräldrar — hustrun en försörjningspliktig man — blifva föremål för fattigvård enligt 1 §. Annan *kommun* torde kanske i detta sammanhang ej alltid behöfva anses liktydigt med annan *ort*. Dock är att märka, att en tvist, huruvida en gift kvinna, som erhållit fattigvård i Stockholm, kunde anses vara i behof af fattigvård enligt 1 §, då hennes man, som vore frisk och arbetsför, bodde i en socken i stadens omedelbara närhet, blifvit i högsta instans så afgjord, att sådant behof har ansetts för handen.

Då, sedan fattigvårdsstyrelse, oaktadt behof enligt 1 § förefunnits, vägrat fattigvård, sådan af enskild person lämnats, har fattigvårdsstyrelse ålagts att till denne utgifva ersättning. Då fattigvårdsstyrelse ersatt enskild person kostnader för vård af en hjälpbehöfvande, som han omhändertagit utan att hos vederbörande anmäla fattigvårdsbehovet, har denna fattigvårdsstyrelsens åtgärd ansetts ej hänförlig till fattigvård (hvadan fattigvårdsstyrelsen ej fått sin utgift ersatt af den nödställdes hemortskommun). Kommuns bidrag till döfstums undervisning ansett ej hänförligt till fattigvård enligt 1 §.

Fattigvård åt kvinna, som födt barn, har ansetts vara lämnad efter 1 § en månad före och en månad efter barnsburden.

Fakultativ eller frivillig fattigvård.

Om fattigvård lämnas åt andra än dem, som 1 § anger, eller i rikligare mått än där sägs, öfverskrider ej fattigvårdssamhället sin behörighet (i förhållande till sina skattpliktiga medlemmar), ty 2 § stadgar om frivillig fattigvård: »För beviljande af fattigvård i andra fall än dem, hvilka i 1 § oförmålans, äger fattigvårdssamhälle bestämna de grunder, som böra af fattigvårdsstyrelse iakttagas. Har sådant bestämmande ej skett — i Stock-

¹ Den, som är yngre än 15 år.

holm inträffar denna förutsättning — ankommer på styrelsen att meddela fattigvård i den mån styrelsen pröfvar nödigt.

Ofta ligger det i fattigvårdssamhälles eget välförstådda ekonomiska intresse att meddela dylik — frivillig — fattigvård, ty mången gång kan det härigenom förebygga ett eljest sig senare yppande svarare afhjälpt behof af fattigvård enligt 1 §. Af skäl, som framgå af sista st. sid. 156, har den frivilliga fattigvården betydelse hufvudsakligen för fattigvårdssamhällets egna medlemmar. Se äfven näst sista st. å denna sid.

Om fattigvårdssamhälle och fattigvårdsstyrelse.

Hvarje socken å landet samt hvarje stad eller köping, som har egen kommunalförvaltning, utgör för sig ett fattigvårdssamhälle. Fattigvårdssamhälles beslutanderätt utöfvas å landet af kommunalstämma eller, där kommunalfullmäktige äro utsedda, af dessa, samt i stad af allmän rådstuga eller af stadsfullmäktige, där sådana finnes. Verkställighet och förvaltning tillkomma fattigvårdsstyrelse — i Stockholm fattigvårdsnämnden och på dess uppdrag eller under dess inseende andra, för hvilket allt närmare redogöres å sid. 166—179. På landet är, om samhället ej annorlunda förordnar, kommunalnämnden fattigvårdsstyrelse. Kyrkoherden eller den, hans ställe företräder, är själfskrifven ledamot af fattigvårdsstyrelse.

På hvarje fattigvårdssamhälle ankommer att närmare ordna sin fattigvård på sätt efter ortens särskilda förhållanden lämpligast finnes. Det skall ske så, att bettlande förekommes. I fråga om fattigvård enligt 1 § må åtskillnad icke göras, om den nödställda tillhör det fattigvårdssamhälle, där han söker fattigvård, eller icke. Den, som söker fattigvård, äger att göra detta i det samhälle, där han vistas. Fattigvårdssamhälle har ej någon omedelbar försörjningsplikt gent emot andra än dem, som vistas inom samhället.¹ Anmälan om fattigvårdsbehof må göras hos ordförande i fattigvårdsstyrelse eller hos kyrkoherden eller annan ledamot, hos vissa tillsyningsmän eller särskildt för ändamålet utsedda personer, hos polismyndighet.²

I länskungörelse meddelas underrättelse om fattigvårdsstyrelsens ordförandes namn och bostad.

Skulle till följd af missväxt eller annan allmännare olycka sådan inskränkning i eljest vanliga tillfällen till erhållande af arbetsförtjänst äga rum, att arbetsföra personer utan eget förvållande äfventyra nöd, må fattigvårdsstyrelse äga att hemställa till fattigvårdssamhället om vidtagande af de åtgärder, hvilka däraf må föranledas.

Om hemortsrätt och ersättning för fattigvård.

Det har redan nämnts att den, som söker fattigvård, äger att göra detta hos det fattigvårdssamhälle, där han *vistas*, och att i fråga om fattigvård enligt 1 § (obligatorisk fattigvård) åtskillnad ej får göras, om den sökande tillhör detta samhälle eller ej. Men för fattigvård enligt 1 § åt den, som

¹ Se vidare härom sid. 157.

² För Stockholms vidkommande jmf. sid. 167—179.

ej tillhör samhället, är detta berättigadt till ersättning af det fattigvårds-samhälle, som den understödde *tillhör*, eller, med andra ord, där han (i fattigvårdsafseende) har hemortsrätt.

Hemortsrättsbestämmelserna äro afsedda att bereda en rättvis fördelning mellan kommunerna af fattigvårdstungan.

I fråga om fattigvård skall hvarje svensk medborgare, för hvilken behof däraf uppstår, anses, med vissa undantag, hvarom nedan vidare, hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, hvarest han senast författningsenligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven.

Alltså: den, som icke är svensk medborgare, kan ingenstädes här i riket förvärfva hemortsrätt; därest någon undandragit sig eller eljest undgått mantalsskrifning, har man för att bestämma hans hemortsrätt i fattigvårdsafseende att undersöka, hvar han bort mantalsskrifvas; har mantalsskrifning ägt rum i en kommun, och har denna kommun i senare uppkommen tvist om ersättning för fattigvård visat, att sagda mantalsskrifning beror på något fel eller något misstag, är vid afgörandet af denna tvist att anse som om mantalsskrifningen ej ägt rum.

Bestämmelserna om rätt mantalsskrifningsort innehållas i 3 § af k. f. ang. mantalsskrifning d. 9/8 1894, enligt dess lydelse af d. 6/7 1906. Af dem må följande här anföras: En hvar skall mantalsskrifvas där han är bosatt. Uppehåller sig någon under olika delar af året inom särskilda mantalsskrifningsdistrikt, betraktas han såsom bosatt i det distrikt, där han vistas under sådana förhållanden, att han med afseende å tjänst, verksamhet eller andra omständigheter bör anses därstädes hafva sitt egentliga hemvist. Den, som nästa fardag eller därförinnan kommer att flytta till annat distrikt för att öfvertaga fast egendom eller rörelse eller tillträda tjänst, bör jämte honom åtföljande personer där mantalsskrifvas. Sjöfarande, för hvilken mantalsskrifningsort ej på grund af bosättning förefinnes, mantalsskrifves, där han senast varit i mantalslängd uppförd. Vistelse vid allmän eller enskild läroanstalt för erhållande af undervisning föranleder icke till mantalsskrifning i den ort, där läroanstalten är befintlig, därest ej annan mantalsskrifningsort saknas, eller för den, som är öfver 15 år gammal, särskild anmälan om mantalsskrifning göres. Den, som i och för arbete af tillfällig beskaffenhet uppehåller sig å annan ort, må ej af sådan anledning där mantalsskrifvas. Detsamma gäller om den, som intagits å sjukvårdsinrättning eller förbättnings- eller uppfostringsanstalt utom hemorten. Den, som undergår frihetsstraff eller tvångsarbete, mantalsskrifves inom det distrikt, i hvars mantalslängd han senast varit uppförd, såvida icke under straff- eller tvångsarbets-tiden sådana förhållanden inträffat, att han på grund däraf bort, därest han vistats på fri fot, annorstädes mantalsskrifvas. Är fänge i enlighet med särskild lag villkorligt frigifven, skall under tiden i fråga om mantalsskrifning så anses, som vore han fortfarande intagen i straffanstalten.

För bedömande af deras hemort i fattigvårdsafseende, hvilka föra ett kringflytande lif och ej mantalsskrifvits, är det angeläget att veta, hvar de under tiden för mantalsskrifningsförrättningen haft sin vistelse.

Konungens befallningshafvande (öfverståthållareämbetet) bestämmer tiderna för mantalsskrifningarnas förrättande samt utfärdar därom kungörelse. Förrättningen skall, med undantag för Stockholm och Göteborg, utsättas till någon tid mellan d. 15 nov. och årets slut och afse det nästföljande året. I Stockholm äger den enligt k. f. d. 28 maj 1897 rum i början af det år den afser.

Från ofvannämnda hufvudregel att rätt mantalsskrifningskommun är hemortskommun göres undantag bl. a. med afseende å personer, som viss tid före eller efter inflyttningen kommit i åtnjutande af fattigvård. I vissa fall är det endast fattigvård enligt 1 §, som kan afbryta hemortsrättsförvärfvet, i andra fall har äfven fattigvård enligt 2 § sådan verkan.

Behof af fattigvård enligt 1 § kännetecknas, såsom vi i det föregående sett, genom bestämningar af den art, att man kan fullt objektivt bedöma, huruvida de äro för handen eller ej. Huruvida behof af fattigvård enligt 2 § eller intet fattigvårdsbehof föreligger, kan icke afgöras efter lika säkra märken; gränsen mellan behof enligt 2 § och intet behof är flytande; hvar den går, beror på skiftande subjektiv uppfattning. Af denna anledning bör fattigvård enligt 2 § af den kommun, dit inflyttning skett, ej få verka som hinder för uppkomsten af hemortsrätt därstädes. Kommunen skulle i motsatt fall kunna genom en ringa utgift godtyckligt undanskjuta bildandet af ny hemortsrätt för sådana inflyttade personer, om hvilka det kunde med sannolikhet antagas, att de förr eller senare på allvar skulle falla fattigvården till last. Å andra sidan bör det vara afflyttningkommunen betaget att kunna genom fattigvård enligt 2 § uppskjuta uppkomst af ett utan densammes mellankomst möjligen snart nog inträdande behof af fattigvård enligt 1 § och på detta sätt bereda den understödde eljest saknad tillfälle att förvärfa ny hemortsrätt.

Med hänsyn till dessa förhållanden har lagstiftaren i här ifrågavarande hänseende träffat följande bestämmelser.

1:o Har någon under det första kalenderår, för hvilket han, till följd af inflyttning, blifvit eller bort blifva mantalsskrifven inom visst fattigvårds-samhälle, för sig, hustru eller minderårigt barn *kommit i behof af fattigvård enligt 1 § (obligatorisk fattigvård)*, anses han icke hafva hemortsrätt inom det fattigvårdssamhälle, inom hvilket han sålunda blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, utan behåller han den hemortsrätt, han näst därförut ägde.

2:o Har någon under det första kalenderår, för hvilket han, till följd af inflyttning, blifvit eller bort blifva mantalsskrifven inom visst fattigvårds-samhälle, *eller under det näst föregående året* för sig, hustru eller minderårigt barn *af annat fattigvårdssamhälle åtnjutit fattigvård (enligt 1 § eller 2 §)*, anses han icke hafva hemortsrätt inom det fattigvårdssamhälle, inom hvilket han sålunda blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, utan behåller han den hemortsrätt, han näst därförut ägde.

Kursiveringarna angifva olikheterna mellan de båda undantagsbestämmelserna.

Grunderna för de anförda undantagsbestämmelserna göra, att, där endera af dem kommit i tillämpning, en till ett samhälle inflyttad person ej vinner hemortsrätt där, förrän han efter inflyttningen två kalenderår i rad uti mantalsskrifningsafseende tillhört samhället i fråga utan att under något af dem hafva åtnjutit vare sig fattigvård enligt 1 § af nämnda samhälle eller fattigvård enligt 1 § eller 2 § af annat samhälle.

I afseende på lagrummets tolkning må i öfrigt anföras följande.

På grund af medellöshet kostnadsfritt åtnjuten lasaretsvård eller annan sjukvård inverkar å hemortsrätten liksom fattigvård. Vård för venerisk sjukdom å lasarets kurhusafdelning är kostnadsfri för *alla* och inverkar alltså ej på hemortsrätten. Äfven vård å *Allmänna* barnbördshuset har ansetts utan betydelse för hemortsrätten. Sedan minderårigt barns ogifta moder ingått äktenskap, inverkar fattigvård till barnet icke på stjuffaderns hemortsrätt. Af ännu ej anförda bestämmelser följer, att minderårigt barn har stjuffaderns hemortsrätt. Fattigvård åt barnet inver-

kar alltså ej på dess egen hemorts rätt. Att märka är, att fattigvårdsbördan öfverflyttas på barnets nya hemort först från och med kalenderåret näst efter det, för hvilket stjuvfadern blifvit eller bort blifva där mantalsskrifven. Sedan A fattigvårdssamhälle beviljat en nödställd person understöd, och detta understöd ersatts af B fattigvårdssamhälle, anses understödet härigenom äfven i förhållande till A vara meddeladt af annat fattigvårdssamhälle och binder således hemortsrätten vid B utan afseende på om understödet utgått enligt 1 § eller 2 § fattigvårdsförordningen. En person, som af en fattigvårdsstyrelse utackorderats i ett annat fattigvårdssamhälle, har, ehuru utackorderingen varit kostnadsfri, dock ej ansetts kunna under tiden förvärfva hemorts rätt i annat fattigvårdssamhälle. Ett af fattigvårdsmyndighet på allmänna barnhuset inlöst barn har ansetts åtnjuta fattigvård så länge det var barnhusbarn, hvadan modern ej under tiden annat än genom gifte kunnat förvärfva ny hemorts rätt.

Öfriga undantag från regeln att rätt mantalsskrifningskommun är hemortskommun äro följande.

Har den, som med afseende å tilltänkt inflyttning mantalsskrifvits inom visst fattigvårdssamhälle, dit ej inflyttat, anses han icke hafva hemorts rätt i detta fattigvårdssamhälle, utan behåller han den hemorts rätt, han näst därför ägde.

Den, som fyllt 60 år, behåller därefter den hemorts rätt han då ägde. Han har alltså hemorts rätt i den kommun, där han bort mantalsskrifvas för det år, under hvilket han uppnått 60 års ålder.

Hustrun har, oberoende af sin ålder, samma hemorts rätt som mannen.

Hvad sålunda stadgats om hustru har ansetts ej tillämpligt på såsom fästefru kyrkotagen kvinna som ej blifvit vigd med mannen eller i laga ordning förklarad för hans äkta hustru.

Minderårigt barn, födt inom äktenskapet, har faderns eller, där han är död och modern lever, moderns hemorts rätt, men, om båda föräldrarna äro döda, den hemorts rätt, hvilken den sist aflidne vid sin död ägde.

Minderårigt barn af ogift moder har samma hemorts rätt som modern eller, om hon är död, den hon senast ägde.

Vid den hemorts rätt barn äger, då det fyller 15 år, bibehålles det, till dess det själf annan erhåller.

För dem af krigsmanskapet eller af de vid kronans varf eller verkstäder anställda arbetare eller handverkare, hvilka endast till följd af tjänsten mantalsskrifvas å tjänstgöringsorten, gäller ej denna mantalsskrifning till bestämmande af deras hemorts rätt.

Ej må någon för äfventyret af framtida fattigvårdstunga förmenas rätt att välja vistelseort.

Stadgandet om fattigvårdssamhälles rätt till ersättning af hemortskommunen för lämnad fattigvård innehålles i 29 § 1 mom., och lyder, som följer.

Fattigvårdssamhälle, som på grund af 1 § lämnat fattigvård åt någon, hvilken inom annat samhälle har hemorts rätt, är berättigadt att därför, äfvensom för begravningskostnad, om sådan erfordrats, af det senare samhället erhålla ersättning. För utbekommande däraf äger fattigvårdsstyrelsen,

som meddelat fattigvården, att, med aflämnande af tillgängliga handlingar till upplysning om det fattigvårdssamhälle, där den nödstälde har hemortsrätt, samt med anmälan om de förhållanden, af hvilka fattigvården påkallats, och beskaffenheten däraf, inom en månad efter den dag, då fattigvården beviljades, anställa talan hos K. Bfhde¹ i länet. Försittes nämnda tid, skall all rätt till ersättning för fattigvård, som lämnas därefter och intill dess krafvet anhängiggöres, anses förfallen. Då ersättningstalan, hvarom nu är nämndt, blifvit väckt, förelägger K. Bfhde, vid lämpligt äfventyr, fattigvårdsstyrelsen i det samhälle, mot hvilket talan föres, att inom viss kort tid med förklaring inkomma. Uppgifves den nödstälde hafva hemortsrätt inom fattigvårdssamhälle i annat län, öfverlämnas ärendet till handläggning af K. Bfhde därstädes. Efter skriftväxlingens afslutande och sedan ytterligare utredning, där sådan erfordras, försiggått, afgöres målet af K. Bfhde. Särskild tvist emellan fattigvårdssamhällen om det belopp, hvartill ersättning för sådan fattigvård skäligen bör bestämmas, skall ock af K. Bfhde afgöras.

Det förutsättes, att understödtagaren vid fattigvårdens lämnande vistats inom det fattigvårdssamhälle, som lämnat fattigvården. I motsatt fall utgår ej ersättning. Om fattigvårdsstyrelse betalat lasarettsvård i fall, där enligt lasarettstadgan² denna skolat vara kostnadsfri, har styrelsen ej rätt till ersättning af hemortskommunen för denna utgift. Efter afbrott fortsatt fattigvård anses som ny fattigvård. Ny talan erforderlig.

Om fattigvårdssamhälles rätt till ersättning af enskilda försörjningspliktige stadgas i 29 § 2 mom., som lyder:

Har fattigvårdssamhälle tillskyndats kostnad för fattigvård, som enligt 1 § lämnats någon, för hvars försörjning skyldeman eller annan enskild person [eller rote] bör ansvara, äger, i den mån fattigvårdsstyrelsen icke finner skäl till eftergift, samhället att af den, hvilken ansvarigheten åligger, åtnjuta ersättning för den lämnade fattigvården, så ock för begrafning, där sådan ägt rum. I fråga om utsökande af ersättning, som här omförmäles, gäller i tillämpliga delar hvad i 1 mom. om kraf mot visst fattigvårdssamhälle är stadgat.

De viktigaste af de fall, i hvilka fattigvårdssamhälle har rätt af staten erhålla ersättning för fattigvårdskostnader äro följande:

1:o) då fattigvård enligt 1 § tilldelats någon, hvars hemortsrätt ej kan utrönas, eller den, som icke är svensk medborgare, och ej hos enskild person kan uttagas ersättning för den kostnad, som förorsakats af fattigvården eller af begrafning, om sådan ifrågakommit;

2:o) då någon af manskapet vid värfvad trupp inom armén eller vid annan afdelning af sjöförsvaret än båtsmanshället, eller någon vid kronans varf eller verkstad anställd arbetare eller handverkare inom ett år efter afskedstagandet befinnes vara af ålderdom eller ock af kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte, som under tjänstetiden ådragits, försatt i så nödställd belägenhet, att fattigvård enligt 1 § honom lämnas, samt då fattigvård enligt 1 § lämnas hustru eller minderårigt barn, som däraf är i

¹ Se sid. 160, noten.

² Se sid. 185.

behof, under det mannen eller fadren i tjänst, som här är nämnd, kvarstår eller inom ett år efter hans under tjänstetiden inträffade död eller inom lika tid efter det han från tjänsten undfick afsked, i sistnämnda fall dock endast om mannen eller fadern, till följd af ofvan uppgifvet förhållande, enligt 1 § själf varit eller är i åtnjutande af fattigvård;

3:o) då någon oafbrutet under minst fem år vistats utom fattigvårds-samhälle, hvarest han har hemorts rätt, och samhället måst vidkännas kostnad till följd af fattigvård, som erfordrats för honom själf eller för hans minderåriga barn eller hustru, de där jämväl under nämnda tid utom samhället oafbrutet vistats, samt samhället är af fattigvård synnerligen betungadt, eller ock den eller de personer, hvilka, enligt hvad ofvan sägs, varit borta från samhället, under samma tid oafbrutet vistats utom riket.

Ersättning i fallet n:o 3 lämnas dock endast i den mån för sådant ändamål anslagna medel lämna tillgång och K. M:t pröfvar skäligt.

Kostnader för begrafning eller hemsändning ersättas af staten i samtliga nyssnämnda fall.

Angående behandlingen af frågor om ersättning för understöd, som af fattigvårdssamhällen i ett af rikena Sverige och Norge lämnas nödlidande personer från det andra riket, är särskildt stadgadt i K. F. den ¹⁵/₂ 1855 m. fl. författningar. Vederbörande polismyndighet har att till hemlandet hemsända understödstagarne.

Genom deklARATIONER med Danmark den ¹³/₇ och den ²⁶/₇ 1888 samt k. kung. den ¹⁶/₁₁ 1889 är visst förfaringsätt bestämdt med afseende å etdera rikets undersåtar, hvilka inom det andra riket komma i behof af fattigvård.

Om hemsändning af understödstagare från en till annan kommun är följande stadgadt:

Då någon, som af ett fattigvårdssamhälle undfår fattigvård enligt 1 §, har hemorts rätt i annat fattigvårdssamhälle, äger fattigvårdsstyrelsen i det senare samhället begära hans hemsändande eller därom själf besörja, eller ock med begifvande af fattigvårdsstyrelsen i det samhälle, hvarest han vistas, låta honom där kvarblifva, i hvilket senare fall hans fattigvård besörjes af denna styrelse mot ersättning af det samhälle, där han har hemorts rätt. Vill denna fattigvårdsstyrelse ej medgifva hans kvarblifvande, är styrelsen berättigad att hemsända honom till det fattigvårdssamhälle, i hvilket han har hemorts rätt, och att af detta samhälle erhålla godtgörelse för den skäligen kostnad, som däraf föranledes; dock må hemsändande ej ske, innan fattigvårdsstyrelsen i sistnämnda samhälle lämnats tillfälle att därmed själf taga befattning, och ej heller äga rum, så framt den, hvars hemsändande är i fråga, skulle däraf lida till sin hälsa, eller fattigvården endast är tillfällig.

Då fattigvårdssamhälle underlåtit efterkomma fattigvårdsstyrelsens i hemorten begäran om understödstagares hemsändande, har fattigvårdssamhällets anspråk på ersättning för därefter lämnadt understöd ogillats.

Om fattigvårdssamhälles rätt mot dem, som åtnjuta fattigvård, och om bettlande.

Skuld för åtnjuten fattigvård har för gäldenären mera vidtgående rättspåföljder än annan skuld. Det fordringsägande fattigvårdssamhällets styrelse är ej blott berättigad att söka godtgörelse i gäldenärens egendom, utan under vissa förutsättningar förfogar den såsom husbonde öfver hans arbetskraft. Gäldenären är alltså skyldig att fullgöra det arbete och de sysslor, som fattigvårdsstyrelsen föresätter honom, och i händelse han ej inställer sig å anvisad tid och plats för uppdragets utförande, är han underkastad äfventyret att blifva genom polismyndighet hämtad till arbetet. Styrelsen kan å annan öfverlåta sin husbonderätt. Så länge denna äger bestånd, är styrelsen, vare sig den själf eller genom annan begagnar vederbörandes arbetskraft eller den tillåter honom själf förfoga däröfver, berättigad att använda hans arbetsförtjänst till godtgörelse för den fattigvård, han själf åtnjutit, och den fattigvård, som enligt 1 § lämnats hans minderåriga barn eller hans hustru m. m. Hemsändnings- och begrafningskostnad hör till de utgifter, för hvilka vederbörandes egendom och arbetsförtjänst sålunda svara. Ohörsamhet mot den, som utöfvar husbondeväldet, är belagd med straff, hvarom nedan vidare förmäles.

Förutsättningarna för husbonderätts uppkomst och fortbestånd framgår af punkterna 1—3 här nedan.

1:o) Fattigvårdsstyrelse har husbonderätt öfver den, som *för sig* åtnjuter fattigvård, af hvad slag det vara må, men ej för längre tid än till dess fattigvården upphör.

2:o) Fattigvårdsstyrelse har husbonderätt öfver den, som *för hustru eller minderåriga barn* åtnjuter fattigvård, men endast om denna utgår på grund af sådana omständigheter, som angifvas i 1 § (se sid. 152), och *tillika endera* af följande två förutsättningar är för handen:

a) Fattigvården utgör full försörjning, som ej är tillfällig.

b) Fattigvården är ådragen genom den försörjningspliktiges lättja eller liknöjdhet.

Alltså: är förutsättningen b för handen, inträder husbonderätten, äfven om fattigvården ej är stadigvarande utan af helt tillfällig art och äfven om den ej utgör full försörjning utan endast ett ringa bidrag till försörjningen, t. ex. ett mått ved. Däremot kvarstår äfven i detta fall det villkoret, att fattigvården skall ha utgått på grund af sådana omständigheter, som angifvas i 1 § (se sid. 152). Exempel: Måttet ved skall hafva lämnats den af mannen försummade och medellösa hustrun till bränsle under några dagars sjukdom.

Då minderåriga barn af fränskilda makar åtnjoto full försörjning af fattigvården, men anledning ej förekom till antagande, att barnens moder icke vore arbetsförför, har fattigvården ansetts ej vara lämnad enligt 1 § och mannen förty ej stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevælde. Jmfr sid. 151.

Man, hvilken ålagts att, såsom fader till ogift kvinnas barn, bidraga till det sammans underhåll, har, då underlåtenhet häraf vållat fattigvårdssamhälles betungande, ansetts underkastad påföljd enligt fattigvårdsförordningen.

Fader, hvars son i följd af barnavårdsnämnds beslut var intagen å åkerbrukskolonien Hall, har ej ansetts på grund däraf stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde.

Denna husbonderätt upphör med fattigvården, om denna ej vållats af lättja eller liknöjdhet, men eljest först därmed att fattigvårdskostnaden godtgjorts.

3:o) Fattigvårdsstyrelse har husbonderätt öfver den, hvars minderåriga barn anhållits för bettleri och på fattigvårdssamhällets bekostnad hemsändts. Husbonderätten upphör därmed att kostnaden godtgjorts.

Den, som för sig åtnjuter full försörjning, som ej blott tillfällig är, han icke allenast står under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde utan han har styrelsen till sin målsman.

Om någon mottages till dylik försörjning, skall allt hvad han då äger tillfalla det fattigvårdssamhälle, som bekostar försörjningen.

Om påföljd för ohörsamhetsförseelse mot fattigvårdsstyrelse i dess egenskap af husbonde stadgas i 35 § 4 mom. samt 41 § 2 mom., hvilka lyda som följer.

35 § 4. Skulle arbetsför person, som står under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde och ej är minderårig, vägra att fullgöra arbete, som honom föresättes af styrelsen eller annan, å hvilken husbonderätten öfverlåtits, eller eljest visa tredska, själfsvåld, oordentlighet eller sturskhet, och rättar han sig ej efter styrelsens varning, må styrelsen, då hon aktar nödigt, om förhållandet göra anmälan hos K. Bfhde.¹ Visar åter annan, som står under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, tredska, själfsvåld, oordentlighet eller sturskhet, må, om han fyllt femton år, hans underhåll för någon tid minskas, och äger, om han är yngre, styrelsen låta honom lämpligen aga.

41 § 2. Har någon gjort sig skyldig till förseelse, som i 35 § 4 mom. sägs, och varder förhållandet hos K. Bfhde¹ anmaldt, må, efter förhör inför K. Bfhde, eller enligt dess förordnande vid domstol i orten, K. Bfhde ålägga honom tvångsarbete eller, då mildrande omständigheter förekomma, låta vid varning bero.

Ålägges tvångsarbete, skall detta bestämmas till viss tid, minst 1 månad och högst 6 månader. Det förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt, — där lösdrivvare undergå tvångsarbete — eller i vissa andra angifna anstalter.

Åtnjuten fattigvård medför äfven annan rättsinskränkning än den, hvarom förmäles i fattigvårdsförordningen. Enligt Riksdagsordningen tillkommer ej rätt att deltaga i val till Andra kammaren den, som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minderåriga barn.

Om bettlande. Hvar och en, som med ord eller åtbörder begär allmosa, anses ha bettlat. Att i laga ordning söka fattigvård är naturligtvis ej bettleri.

Inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas behöfligt antal (af fattig-

¹ D. v. s. i Stockholm öfverståthållareämbetet för polisärenden.

vårdsstyrelsen antagna) tillsyningsmän, hvilka böra anhålla bettlare och med dem anställa förhör och i öfrigt förfara på sätt här nedan angifves.

Till förekommande af bettlande skola och krono- och stadsbetjante (polisen) använda all uppmärksamhet samt, så vidt på dem kan bero, lämna fattigvårdsstyrelse och tillsyningsman den handräckning, som påkallas.

Om tillsyningsman anser anhållen bettlare, som fyllt 15 år, vara i den nödställda belägenhet, att enligt 1 §¹ fattigvård erfordras, skall han om förhållandet göra anmälan hos fattigvårdsstyrelsen, som då skall lämna fattigvård.

Bettlar någon efter fyllda 15 år utan att vara i den nödställda belägenhet, att fattigvård enligt 1 §¹ erfordras, må tillsyningsman, om bettlaren icke har sitt hemvist inom det fattigvårdssamhälle, där han anhålles, inställa honom, å landet, hos ortens kronofogde eller länsman och, i stad, hos stadsfiskalen.² Har åter anhållen bettlare sitt hemvist inom det fattigvårdssamhället, anmäler tillsyningsmannen förhållandet hos fattigvårdsstyrelsen, som, där fattigvård enligt 2 § anses icke böra ifrågakomma, meddelar bettlaren varning eller ock låter inställa honom hos polistjänsteman, som ofvan är nämnt.

Om minderårigt barn anträffas bettlande inom främmande fattigvårdssamhälle, bör tillsyningsmannen ombesörja barnets afförande till det fattigvårdssamhälle, hvarest barnet har hemortsrätt, eller om den, hvilken vården om barnet åligger, har sitt hemvist inom annat fattigvårdssamhälle, till detta senare. Vet man ej till hvilken ort barnet sålunda må kunna afföras, bör tillsyningsmannen öfverlämna det till fattigvårdsstyrelsen för erhållande under tiden af den fattigvård, som nödig pröfvas.

Bettlar minderårigt barn inom fattigvårdssamhälle, hvarest den, hvilken vården om barnet åligger, har sitt hemvist eller barnet har hemortsrätt, eller är barn till följd af bettlande hemsändt till sådant samhälle, bör tillsyningsman om förhållandet göra anmälan hos fattigvårdsstyrelsen, som lämnar barnet fattigvård, då sådan erfordras, eller, om behof däraf ej är för handen och af omständigheterna ådagaläggas, att bettlandet ej skett på befallning eller med tillåtelse af föräldrar eller annan, hvilken vård om barnet åligger, varnar barnet samt uppmanar den, som om barnet har vård, att hålla noggrann tillsyn öfver detsamma. Om, det oaktadt, bettlandet förnyas, gör tillsyningsman anmälan därom hos ortens polismyndighet, som då må förordna, att barnet af föräldrar eller annan, under hvars vård och lydnad det står, »med aga hemma i huset rättas skall».

Om minderårigt barn bettlat på befallning eller med tillåtelse af föräldrar eller annan, som är skyldig, att om barnet taga vård, må fattigvårdsstyrelsen antingen varna den, som bettlandet befallt eller tillåtit, eller ock låta inställa honom, å landet, hos ortens kronofogde eller länsman och, i stad, hos stadsfiskalen.²

Hurusom föräldrar i följd af sina minderåriga barns bettlande kunna komma under fattigvårdsstyrelsens husbonderätt är nämnt å sid. 160.

¹ Se sid. 152.

² I Stockholm den af kommissarierna vid polisens detektivafdelning, hvilken förordnats fullgöra hvad enligt lagen om lösdriivares behandling tillhör stadsfiskal.

Inställes hos polismyndighet någon, som efter fyllda 15 år bettlat *utom* sin hemortsrättskommun utan att enligt 1 § behöfva fattigvård, då skall med honom förfaras så, som man enligt lagen ang. lösdrifvares behandling den 12 juni 1885 förfar med lösdrifvare.¹ Detsamma gäller, om den instälde bettlat *inom* hemortsrättskommunen utan att enligt 1 § behöfva fattigvård, men endast i det fall, att vederbörande fattigvårdsmyndighet förklarar fattigvård enligt 2 § ej böra ifrågakomma. Vidare gäller det, om minderårigt barn, hvars vård åligger den instälde, på hans befallning eller med hans tillåtelse bettlat.

Om klagan i vissa fattigvårdsärenden och om tillsynen öfver fattigvårdspliktens fullgörande.

Är någon missnöjd med fattigvårdsstyrelsens beslut, hvarigenom sökt fattigvård blifvit helt och hållet eller till någon del vägrad, må han hos fattigvårdsstyrelsens ordförande begära, att beslutet underställes fattigvårdssamhällets pröfning; och skall, då sådan begäran blifvit gjord, styrelsens ordförande ofördröjligen insända beslutet jämte de till saken hörande handlingar till kommunalstämmans, magistratens eller stadsfullmäktiges ordförande, hvilken det åligger att inför vederbörande anmäla ärendet för pröfning så skyndsamt som omständigheterna påkalla.

Fattigvårdssamhälle kan uppdraga sådan pröfning åt särskild nämnd. Öfver kommunalstämmas, kommunalfullmäktiges, allmän rådstugas, stadsfullmäktiges eller särskild nämnds beslut angående sökt fattigvård må besvär ej anföras i annat fall, än att klaganden tilltror sig kunna visa, att beslutet ej i laga ordning tillkommit; och gäller för sådan klagan, äfvensom för talans fullföljd mot annat af kommunalstämman, kommunalfullmäktige, allmän rådstuga eller stadsfullmäktige meddeladt beslut i fattigvårdsmål hvad i kommunallagarna sägs om besvär öfver dessa myndigheters beslut i andra kommunens angelägenheter.

Genom hvad sålunda stadgats är K. Bfhde,² som har till ämbetsplikt att vaka öfver fattigvårdens behöriga handhafvande, icke betaget att tillhålla det fattigvårdssamhälle, som underlåter lämna fattigvård, då sådan enligt 1 § för viss person erfordras, att sin skyldighet fullgöra.

Kronofogde, länsman, kyrkoherde ha jämväl att i sådant afseende utöfva kontroll.

Fattigvårdssamhälle, som är missnöjdt med det åläggande att bestrida fattigvård enligt 1 §, som K. Bfhde kan hafva lämnat, eller med dess utslag i tvist mellan fattigvårdssamhällen eller enskilda i fråga om viss persons fattigvård eller hemortsrätt eller om ersättning för kostnad, som af hans fattigvård, hemsändande eller begrafning försakats, har att anföras besvär i kammarrätten. Öfver kammarrättens beslut må besvär ej anföras.

¹ Se sid. 163.

² Se sid. 160, noten.

Ur kungl. stadgan ang. folkundervisningen i riket den 10 dec. 1897 och kungl. stadgan ang. folkundervisningen i Stockholm den 8 nov. 1901. Där föräldrar eller målsmän icke äga tillgång att bekosta barnens kläder och underhåll vid skolan, böra de genom kommunens fattigvård härutinnan understödjas. Skolålder: 7:e—14:e lefnadsåret (fulla kalenderår).

Lasarettstadgan: Fri lasarettsvård för vissa medellösa. Se sid. 186.

*Ur lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885 (ändringar af ^{24/10} 1890, ^{6/4} 1894 och ^{15/11} 1895).*¹

Lösdrifvare är

1:a) den, som sysslolös stryker omkring från ort till ort utan medel till sitt uppehälle, dock endast, om omständigheterna ej ådagalägga, att han söker arbete;

2:a) den, hvilken eljest, utan att äga medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant lefnadssätt, att våda därpå uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet.

Barn under femton år må ej såsom lösdrifvare behandlas.

Den, som beträdes med lösdrifveri, må anhållas af krono- eller polisbetjänt eller tillsyningsman.

Den sålunda anhållne har att vänta antingen varning, hvilken varning kungöres för rikets polismyndigheter, eller tvångsarbete. Han kan dock icke dömas till tvångsarbete, med mindre än att han vid läkarebesiktning befunnits arbetsför och anhållandet skett inom två år efter kungörandet af en tidigare varning enligt lösdrifvarelagen eller inom två år efter frigifning från tvångsarbete. Varningen meddelas, efter förhör, af ortens kronofogde eller länsman eller, i stad, stadsfiskal eller den polisman, som är förordnad att fullgöra hvad enligt lösdrifvarelagen åligger stadsfiskal — i Stockholm en af detektivkommisarierna. Förhørsprotokollet insändes i stad med poliskammare till denna och eljest till K. Bfhde. Poliskammare — i Stockholm förste polisintendenten — eller K. Bfhde — inför hvilka den varnade har rätt att skriftligen yttra sig eller, om han det önskar, bli muntligen hörd — pröfvar, om varningen är befogad, och endast i sådan händelse äger dess kungörande rum. Åt samma myndigheter är anförtrodt att döma lösdrifvare (tiggare)² till tvångsarbete. Det kan ådömas för en tid af minst 1 månad och högst 1 år eller, om den dömda förut undergått dylikt tvångsarbete eller straffarbete eller eljest försvårande omständigheter förekomma, högst 3 år. Besvär öfver utslag, hvarigenom tvångsarbete ådömts, pröfvas af högsta domstolen.

Efter afslutadt tvångsarbete får vederbörande pass till den ort,³ där han senast varit mantalsskrifven, eller, om den ej kan utrönas, till födelseorten. Till den ort, dit han sålunda förpassats, skall han ofördröjligen begifva sig, och där skall han inom 24 timmar efter ankomsten anmäla sig hos polismyndigheten. Kostnaden för färden och nödortfigt uppehälle under

¹ Fattigvårdslagstiftningskommittén har i uppdrag att afge förslag till ny lösdrifvarelag.

² Se sid. 160—162.

³ Hemorten i fattigvårdsafseende kan vara en annan.

densamma och för nödortfåg beklädnad bestrides af allmänna medel i den mån den frigifnes vid anstalten innestående tillgångar ej förslå till detta och hans uppehälle under viss kort tid efter resan.

Den, som undergått sex månaders eller längre tids tvångsarbete, återfår först två år efter dess avslutande sin fulla frihet. Före denna tids utgång får han ej utan polismyndighets tillstånd lämna den ort, dit han förpassats, och under hela tiden skall han å bestämda dagar hos polismyndighet anmäla bostad och försörjningsmedel.

Visar den frigifne tredska att fullgöra hvad honom enligt ofvannämnda föreskrifter åligger, kan han för denna tredska dömas till tvångsarbete.

Om den, som undergår tvångsarbete, kommer i förändrade villkor, så att hans kvarhållande vid arbetsanstalten ej vidare är af nöden, äger K. Bfhde i det län, där tvångsarbetsanstalten är belägen, förordna att han skall från anstalten frigifvas, och efter sådan frigifning får han begifva sig hvarvt han vill och är ej underkastad något anmälningstvång.

Om en god och pålitlig arbetsgifvare erbjuder sig att ta en tvångsarbetsfänge i sin tjänst och värda sig om honom, så öppnar detta alltså utsikt för denne att blifva före det ädömda arbetets slut frigifven. Af dem, som i Stockholm dömas till tvångsarbete, sändas kvinnor under 25 år till tvångsarbetsanstalten i Landskrona och öfriga kvinnor till tvångsarbetsanstalten i Norrköping, fullt arbetsföra män till tvångsarbetsanstalten å Svartsjö i Stockholms län samt mindre arbetsföra män till tvångsarbetsanstalten i Karlskrona. Alltså: den, som vill bereda en i Stockholm dömd fullt arbetsföra manlig tvångsarbetsfänge arbete, vård och frihet, har att ställa sin ansökan om hans frigifning till K. Bfhde i Stockholms län o. s. v.

Stockholms stads fattigvård.

Lagar m. m. K. f. ang. fattigvården den 9 juni 1871 med däri gjorda ändringar se sid. 149; i tillämpliga delar k. f. om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 med ändringar ^{22/6} 1883, ^{8/3} 1889, ^{22/3} 1889, ^{2/4} 1898, ^{15/4} 1904, ^{29/4} 1904, ^{7/7} 1905, ^{17/5} 1907, ^{12/7} 1907, ^{26/5} 1909 och ^{4/3} 1910; k. instruktionen för Stockholms stads fattigvårdsnämnd af den 4 mars 1864 med ändringar ^{13/11} 1874, ^{14/12} 1883 och ^{22/12} 1898; samt de författningar, som anmärkas under nedan förekommande rubriker.

Kort öfversikt.

Fattigvården i Stockholm utgör en stadens gemensamma angelägenhet. Högsta beslutande myndighet rörande denna angelägenhet tillkommer stadsfullmäktige, som dock ej få omedelbart befatta sig med verkställighetsåtgärder af något slag eller med förvaltning af penningar eller andra tillgångar. Sådant tillkommer fattigvårdsnämnden såsom öfverstyrelse för stadens fattigvård. Nämnden har åt särskilda delegerade öfverlämnat att i fråga om fattigvårds beviljande, intagande å stadens fattigvårdsanstalter m. m. med nämndens rätt besluta. Hos nämnden och delegerade finnes anställd en

fattigvårdsinspektör med synnerligen vidtomfattande och maktpåliggande tjänsteuppdrag jämte en stor lönad personal, för hvilken inspektören är chef. De delegerade träda i regeln ej i personlig beröring med de fattiga, verkställa alltså vanligen ej undersökningar angående de hjälpsökandes behof och villkor och äro ej skyldiga öfvervaka, om erhållet understöd behörigen användes. Dessa bestyr äro anförtrödda församlingarnas fattigvårdsstyrelser, hvilka tillika hafva rätt att bevilja naturaunderstöd m. m. Fattigvårdsstyrelserna biträdas af *dels* rotemännen — hvilkas mesta tid dock är upptagen af mantalsbokföringen — och *dels* särskilda besökare och diakonissor. Inom större delen af hufvudstaden är fattigvården organiserad enligt det rena *tjänstemannasystemet*. Inom några församlingar har från år 1907 vid sidan af detta system på försök tillämpats *vårdaresystemet*, i det nämligen frivilliga vårdare finnas antagna, som komplettera tjänstemännens arbete, hvadan *det blandade systemet* för närvarande där råder.

För fattigvårdsanstalterna finnas särskilda under fattigvårdsnämnden sorterande styrelser.

Stadsfullmäktige,

till antalet 100. valda för 2 år, halfva antalet hvarje år, af och bland kommunens röstberättigade medlemmar (jämväl kvinnor), utöfva den högsta beslutande myndigheten i fråga om stadens fattigvård. (Jmfr sid. 164.) På förslag af stadsfullmäktige fastställer Kungl. Maj:ts instruktion för öfverstyrelsen för stadens fattigvård eller Stockholms stads fattigvårdsnämnd. Stadsfullmäktige utse ledamöterna i fattigvårdsnämnden (halfva antalet hvarje december), mottaga årligen från nämnden förslag öfver de utgifter och inkomster, som under det näst följande året är för den att motse, hvilket förslag, utöfver utgifter för då vanliga behof, tillika upptager de utgifter, som erfordras till företag, hvilka nämnden anser sig ytterligare böra till stadens allmänna nytta föreslå, granska detta förslag och göra därvid de ändringar eller jämkningar, hvartill omständigheterna föranleda, bevilja medel till utgifternas bestridande, förordna om uttaxering af skattebidrag, utse årligen nio revisorer för granskning af allmänna fattigvårdens räkenskåper och förvaltning, fatta beslut öfver andra revisionsanmärkingar än de,¹ som särskildt angå andra än af kommunen sammanskjutna medel, meddela beslut i angelägenheter, som fattigvårdsnämnden enligt sin instruktion dem underställer (se härom sid. 167) m. m.

De ärenden, i hvilka stadsfullmäktige skola meddela utlåtande eller beslut, beredas till föredragning af ett af och bland fullmäktige valdt beredningsutskott, som äger att från de under stadsfullmäktige lydande nämnder, afdelningar eller tjänstemän infordra de yttranden och upplysningar, som för ärendenas utredande äro af nöden. Utskottet har i öfrigt att med uppmärksamhet följa förvaltningen af stadens angelägenheter och att till fullmäktige göra framställningar och förslag, som i ett eller annat hänseende

¹ Pröfning af dessa tillkommer öfverståthållareämbetet.

kunna häraf föränledas. Vissa af fullmäktiges beslut behöfva ej underställas annan myndighet, andra beslut skola underställas öfverståthållareämbetet och åter andra Kungl. Maj:t. Öfver beslut anföras besvär hos öfverståthållareämbetet. Andra besvär få ej till pröfning upptagas än de, i hvilka klaganden vill visa, att hans enskilda rätt blifvit genom beslutet kränkt eller att beslutet strider mot allmän lag eller författning eller eljest hvilat på orättvis grund eller öfverskridit deras befogenhet, som beslutet fattat.

Fattigvårdsnämnden.

Instruktion se sid. 164. *Ledamöter, tjänstemän och lokal* se sid. 175—176.

Öfverstyrelsen för Stockholms stads fattigvård, hvilken utgör en stadens gemensamma angelägenhet, tillkommer, som redan förut nämnts, fattigvårdsnämnden.

Nämnden består af tolf ledamöter och åtta suppleanter. Öfverståthållaren och polismästaren äro i kraft af sina ämbeten berättigade att nämndens sammanträden öfvervara och att i öfverläggningarna, men ej i besluten, deltaga. Samma rätt tillkommer fattigvårdsinspektören. Ledamöter och suppleanter i nämnder och afdelningar väljas af stadsfullmäktige för två år i sänder, med halfva antalet hvarje år. Till ledamöter eller suppleanter kunna väljas såväl ledamöter af stadsfullmäktige som ock andra stadens inbyggare, som äro till fullmäktige valbara. Kviinna, som blifvit till ledamot eller suppleant utsedd, är berättigad att när som helst afsäga sig uppdraget.

Genom val utser nämnden inom sig ordförande för ett år i sänder. Är ordföranden hindrad att bevista sammanträde, utses ordförande för tillfället. När öfverståthållaren är tillstädes, föres ordet af honom.

Med den kännedom, nämnden äger och kan sig förskaffa om alla inom hufvudstaden befintliga allmänna eller enskilda barmhärtighetsinrättningar, deras tillgångar och underhållstagare, har nämnden att på tjänligaste sätt ordna och besörja den allmänna fattigvården jämte den därmed förenade tillsyn öfver sedlighet och ordning.

Alla de tillgångar, vare sig i fastigheter och kapital eller i årliga inkomster, som på grund af allmänna författningar eller särskildt gifna föreskrifter äro till allmänna fattigvården inom de särskilda församlingarna eller för hufvudstadens gemensamma fattigvårdsbehof anslagna, förvaltas af nämnden.

Öfriga för fattigvården erforderliga medel anvisas nämnden af stadsfullmäktige, sedan nämnden hvarje år innan den 15 oktober till dem för sig och underlydande afgifvit förslag till utgifts- och inkomststat, inbegripande jämväl de nya företag, som nämnden kan anse erforderliga.

Skulle det beviljade årsanslaget något år befinnas vara för ändamålet otillräckligt, äger nämnden att om bristens fyllande hos stadsfullmäktige göra framställning.

Under iakttagande däraf, att tillgång eller inkomst, som är för visst behof anslagen, ej må till annat ändamål användas, och att de vid hvarje

anslag fästade villkor ej öfverskridas, äger nämnden i öfrigt fri, men revisorers granskning underkastad disposition af de för fattigvården anvisade medel.

Alla frågor rörande försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon allmänna fattigvården tillhörig fastighet, eller angående öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, allmänna fattigvården till sådan fastighet äger, böra till stadsfullmäktige hänskjutas för den vidare behandling, som i kommunalförfattningen föreskrifves.¹

Beviljandet af fattigvård har fattigvårdsnämnden öfverlämnat åt sina delegerade och fattigvårdsinspektören äfvensom åt de territoriella församlingarnas fattigvårdsstyrelser. Härför redogöres närmare under ett par efterföljande rubriker. Där meddelas äfven uppgift om nämndens rätt att utse ledamöter i fattigvårdsstyrelserna m. m.

De allmänna fattigvården tillhöriga arbets- och försörjningsinrättningar samt öfriga anstalter stå under inseeende af nämnden, som äger att om bibehållande, förändring eller indragning af desamma samt om nya sådana inrättande och ordnande, på sätt lämpligt finnes, förordna äfvensom att för dessa inrättningar och anstalter utse styrelser samt genom reglementen eller instruktioner bestämma dessas verksamhet och åligganden.

Nämnden äger meddela instruktioner för alla hos henne och underlydande institutioner anställda tjänstemän med undantag af fattigvårdsinspektören, för hvilken stadsfullmäktige utfärdar instruktion.

Den sjukvård, som vid de allmänna fattigvården tillhörande inrättningar kan erfordras, ombesörjes af de styrelser, åt hvilka dessa inrättningars förvaltning närmast är anförtrodd, på fattigvårdens bekostnad.

Af de till nämndens disposition ställda medel anvisar nämnden till de under densamma lydande styrelser de belopp, som för fullgörande af deras åligganden anses erforderliga.

Under nämnden ställda inrättningars räkenskaper och nämndens egna räkenskaper skola afslutas för kalenderår. De förra skola vara till nämnden aflämnade sist den 1 mars. De senare skola vara afslutade den 1 april. Samtliga räkenskaperna m. fl. handlingar öfverlämnas till nio af stadsfullmäktige utsedda revisorer, som inom augusti skola till nämnden inge revisionsberättelse, hvilken af nämnden befordras vidare till stadsfullmäktige.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande af fattigvård.

Instruktion af nämnden fastställd den 7/s 1904. Delegerade för 1911 se sid. 176.

Fattigvårdsnämnden utser årligen vid sitt första sammanträde bland sina ordinarie ledamöter eller deras suppleanter tre delegerade, af dem en ordförande och en vice ordförande, jämte tre suppleanter.

¹ Om ej stadsfullmäktige låta en sålunda till dem hänskjuten fråga förfalla eller finna den icke för närvarande kunna till bifall föranleda, skall deras i frågan fattade beslut underställas Kungl. Maj:t.

Dessa delegerade äga att med fattigvårdsnämndens rätt besluta i frågor rörande beviljande af sökt fattigvård eller indragning af beviljad sådan, för så vidt nämnden icke förbehållit sig eller åt församlingarnas fattigvårdsstyrelser öfverlåtit beslutanderätten i vissa dylika frågor.

Förbehåll för nämnden är icke gjordt. Till förmån för fattigvårdsstyrelserna finnes ett förbehåll, hufvudsakligen af det innehåll, att de må meddela nödortfigt understöd i mat och ved samt åt barn i skolåldern beklädnad.

Delegerade sammanträda hvarje onsdag eller, om helgdag då inträffar, på dag, som ordföranden bestämmer.

Remiss från fattigvårdsstyrelse bör i regel vara ingifven senast två dagar före det sammanträde, då den skall till pröfnig förekomma.

Fattigvårdsinspektören bereder, föredrager och afgifver förslag i de hos delegerade föreliggande understödsärenden; äger rätt att i öfverläggningarna men ej i besluten deltaga; befordrar delegerades beslut till verkställighet; äger under tiden mellan delegerades sammanträden i ärenden, som icke tåla uppskof, å delegerades vägnar vidtagna nödiga åtgärder, med skyldighet att underställa delegerade dessa åtgärder vid deras näst infallande sammanträde, samt undertecknar de från delegerade utgående remisser.

Efter pröfnig af de hjälpsökandes behof och i öfrigt förekommande omständigheter äga delegerade:

a) att dels på förslag af vederbörande fattigvårdsstyrelse bevilja understöd att utgå för en gång eller för viss kortare tid eller ock, då hjälpsökanden äger hemorts rätt i främmande kommun, tills vidare under den tid behofvet är styrkt enligt § 1 i k. f. ang. fattigvården, och dels efter anmälan godkänna af fattigvårdsstyrelse i trängande fall utan föregående hemställa utbetalade understöd eller eljest vidtagna åtgärder;

b) att i öfverensstämmelse med gällande föreskrifter för intagning å fattigvårdsnämndens inrättningar remittera

till *ålderdomshemmen*: Stockholms kommun tillhörande fattiga, som i följd af hög ålder, bräcklighet eller annan fortfarande anledning äro i behof af ständig hjälp och genom hedrande vandel gjort sig förtjänta att å sådant hem intagas;

till *allmänna försörjningsinrättningen*: fattiga, som i följd af särskilda olycksfall, ihållande sjuklighet eller andra dylika omständigheter äro i behof af hjälp och icke böra å sjukvårdsinrättning eller ålderdomshem intagas;

till *stadens asyler för husvilla*: medlösa eller mindre bemedlade familjefäder, kvinnor och barn, som äro i saknad af bostad, företrädesvis sådana som tillhöra Stockholms kommun;

till *spädbarnshemmet*: mödrar med späda barn, tillhörande Stockholms kommun;

till *fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå*: alla minderåriga (undantagsvis äfven vuxna), som anses böra för fattigvårdens räkning utackorderas, samt i särskilda fall jämväl sådana minderåriga, dock ej sjuka, som äro i behof af tillfällig vård;

till *uppföstringsanstalten vid Skrubba*: de i mindre grad vanartade gossar, om hvilka det åligger fattigvårdsnämnden att draga försorg; börande dock gossar, som äro yngre än 9 år, endast undantagsvis remitteras till anstalten;

till *barnhärberget*: de af fattigvårdsnämnden omhändertagna yngre barn, som äro i behof af tillfällig vård;

till *uppföstringsanstalten för flickor*: värnlösa flickor i en ålder af 7—14 år, hvilka icke lämpligen böra i enskildt hem utackorderas; samt i öfrigt

till *andra inrättningar och anstalter*, som kunna stå till nämndens förfogande, sådana nödställda, för hvilka vård där kan erhållas;

c) att till *allmänna barnhusinrättningen* remittera Stockholms stads fattigvårdssamhälle tillhörande barn under 6 års ålder.

Remiss till under fattigvårdsnämnden lydande inrättningar bör åtföljas af läkarebetyg¹ samt, där så ske kan, äfven af präst-² och rotmansbetyg,³ i hvilket sistnämnda betyg skall angifvas anledningen, hvar för hjälp från fattigvården påkallas.

Skulle någon gång i följd af särskilda omständigheter det befinnas, att här ofvan anvisade utvägar för afhjälpan af eller lindring i uppkommen nöd icke göra tillfyllest eller lämpligen kunna anlitas, äga delegerade vidtaga den åtgärd, som i omförmälda hänseenden anses oundgängligen erforderlig.

Föreligger anledning antaga, att person, som enligt 1 § i fattigvårdsförordningen erhållit understöd, icke har hemortsrätt i hufvudstaden eller att den, för hvilken begrafning delegerade beviljat bidrag, vid sin död ägt hemortsrätt i främmande fattigvårdssamhälle, eller ock att vidkänd hem-sändningskostnad bör af annat fattigvårdssamhälle ersättas, skall förhållandet ofördröjligen anmälas hos *fattigvårdsnämndens ombudsman*.

Anmälan hos ombudsmannen bör ock ske i händelse enskild person synes författningsenligt vara skyldig godtgöra kostnad för fattigvård, hem-sändning eller begrafning och delegerade ej finna skäl till eftergift.

Ombudsmannen har att, utan särskild fullmakt, föra stadens talan i alla dess fattigvård rörande mål och ärenden.

Innan den 15 januari hvarje år skola delegerade hos fattigvårdsnämnden anmäla och med bifogade handlingar styrka sådana i de af delegerade handlagda ärenden under nästföregående året genom nämndens redogörare bestridda kostnader, för hvilka jämlikt gällande stadganden ersättning af staten kan ifrågakomma.

Delegerade böra tillse att månatlig statistik uppgöres öfver beviljade kontanta understöd, med särskildt angifvande af beloppens storlek, tiden för understödets utgående samt orsakerna till fattigvårdsbehovet.

¹ Erhålles hos andre stadsläkaren eller vederbörande distriktsläkare. Se sid. 189—191.

² Om pastorsexpeditionerna, se sid. 175.

³ Om rotmansexpeditionerna, se sid. 176—179.

Fattigvårdsinspektören i Stockholm.

(Instruktion af stadsfullmäktige den 9/11 1908. Befattningens nuvarande innehafvare, lokal m. m. se sid. 175.)

Fattigvårdsinspektören antages af fattigvårdsnämnden på viss ömsesidig uppsägningstid. Fattigvårdsinspektören åligger att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt, som rör den allmänna fattigvården i hufvudstaden, verka för dess följdriktiga handhavande och sunda utveckling, hos fattigvårdsnämnden och dess delegerade och de under densamma lydande styrelser göra de framställningar, hvilka till vinnande häraf påkallas, samt bringa fattigvårdsnämndens och dess delegerades beslut till verkställighet, där ej detta enligt gällande allmänna föreskrifter eller nämndens beslut tillkommer annan. Fattigvårdsinspektören skall ock på begäran tillhandagå hufvudstadens enskilda barmhärtighetsinrättningar med erforderliga upplysningar och råd.

Vid fattigvårdsnämndens och underlydande styrelsers sammanträden må fattigvårdsinspektören närvara med rätt att deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten, samt att i förekommande fall få sin särskilda mening till protokollet antecknad.

Frågor rörande fattigvårds beviljande, hvilka tillhöra fattigvårdsnämndens eller dess delegerades handläggning, skola beredas och föredragas af fattigvårdsinspektören, hvilken det ock åligger att på nämndens anmodan afgifva utlåtande i öfriga frågor, hvilka finnas vara af beskaffenhet att böra till honom hänskjutas.

Mellan delegerades sammanträden må fattigvårdsinspektören i ärenden, som ej tåla uppskof, å delegerades vägnar vidtaga nödiga åtgärder, med skyldighet att underställa delegerade dessa åtgärder vid deras näst infallande sammanträde.

Åt fattigvårdsinspektören må nämnden öfverlämna att vidtaga jämväl andra för fattigvårdens handhavande nödiga åtgärder med sådan anmälningskyldighet i förhållande till nämnden, som nyss är nämnd.

Rotemännen stå i fattigvårdshänseende under inseende af fattigvårdsinspektören, som, om han finner någon af dem eftersätta sina skyldigheter, må därom göra anmälan hos mantalsnämndens kontrollant och, därest rättelse sålunda ej vinnes, hos mantalsnämnden.

Inspektören äger sammankalla rotemännen för att under hans ordförandeskap öfverlägga angående fattigvårdsfrågor, hvilka tillhöra deras handläggning.

Finner fattigvårdsstyrelse för undersökning af hjälpsökandes behof biträde af annan än roteman erforderligt, äger fattigvårdsinspektören på styrelsens framställning anvisa särskild besökare. Försummelse af dylik besökare anmäles hos fattigvårdsinspektören. Denne äger öfverinseende i fråga om utöfvandet af kontroll och ledning af den primära undersökningen rörande hjälpsökandes behof och personliga förhållanden och öfver användningen af årsanslaget åt särskildt anställda biträden vid dylik undersökning.

Fattigvårdsinspektören skall ombesörja, att öfver stadens samtliga understödstagare register föres, så vidt ske kan, jämväl öfver de understöd, hvilka af hufvudstadens enskilda barmhärtighetsinrättningar beviljas.

Vid utöfvande af sin befattning äger fattigvårdsinspektören påkalla fattigvårdsnämndens sekreterares och öfriga af nämnden tillsatta tjänstemäns biträde.

Fattigvårdsinspektören äger tillträde till stadens fattigvårdsinrättningar och har att af stadens alla under kommunalstyrelsen lydande tjänstemän erhålla de upplysningar, af hvilka han för fullgörande af sina åligganden finner sig vara i behof.

Fattigvårdsinspektören har till närmaste biträde

Fattigvårdsinspektörsassistenten.

(Instruktion af fattigvårdsnämnden den 7/1 1902. Befattningens nuvarande innehafvare, se sid. 175.)

Denne har att tjänstgöra för fattigvårdsinspektören vid hans semester eller tjänstledighet samt att eljest under fattigvårdsinspektörens frånvaro i hans ställe vidtaga åtgärder, som ej tåla uppskof, med skyldighet dock att sådant ofördröjligen för fattigvårdsinspektören anmäla. Hans ställning i öfrigt framgår af titeln. Han har att särskildt ägna sin uppmärksamhet åt samarbetet mellan fattigvård och välgörenhet samt åt fattigvårdsstatistiken.

Församlingarnas fattigvårdsstyrelser.

(Instruktion för församlingarnas fattigvårdsstyrelser den 30/1 1899. Ledamöter och tjänstemän, se sid. 176—179.)

Hvar och en af hufvudstadens territorialförsamlingar med undantag af Jakobs och Johannes' församlingar, som tillsvidare bilda ett fattigvårdsdistrikt med gemensam styrelse, har en särskild fattigvårdsstyrelse. Fattigvårdsstyrelsen består af församlingens kyrkoherde (eller församlingarnas kyrkoherdar) samt 6 eller 8 af fattigvårdsnämnden årligen utsedda ledamöter. Enligt fattigvårdsnämndens beslut den 17 november 1908 skall dessutom i en hvar af Storkyrko-, Klara, Kungsholms, Jakobs och Johannes', Katarina och Maria fattigvårdsstyrelser finnas tre suppleanter samt i enhvar af Adolf Fredriks, Gustaf Vasa, Mattens', Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars fattigvårdsstyrelser fyra suppleanter.

Fattigvårdsinspektören och vederbörande rotmän äro berättigade att styrelses sammanträden öfvervara och att i öfverläggningarna, men ej i besluten, deltaga.

För hvarje år väljer styrelse inom sig en ordförande, en verkställande direktör och en kassavårdare; af hvilka befattningar dock två kunna hos samma person förenas.

Styrelse tillkommer att utöfva den närmaste och omedelbara tillsynen öfver de fattiga inom församlingen samt, där sådant är för styrelsen med-

gifvet, själf vidtaga eller i annat fall hos fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande af fattigvård föreslå de åtgärder, som af behovet påkallas.

Styrelse har att göra sig noga underrättad om den hjälpsökandes lefnadsförhållanden och verkliga behof samt öfriga omständigheter, hvilka för fattigvårdsfrågans riktiga behandling kunna vara af betydelse, såsom den hjälpsökandes större eller mindre förmåga att bidraga till sitt uppehälle, hans hemortsrätt samt den ansvarighet för behovets afhjälpande, hvartill föräldrar eller barn eller ock andra enskilda personer kunna förbindas.

De undersökningar, som erfordras för vinnande af tillförlitlig upplysning i ofvan angifna hänseenden, verkställas af vederbörande rotmän och af de hos fattigvårdsnämnden anställda tillsyningsmän, hvilka fattigvårdsinspektören ställt till styrelsens förfogande.

Efter eget bepröfvande må styrelsen meddela hjälpbehöfvande, under den tid behovet fortfar, nödortfigt understöd i mat och ved, så ock, åt barn inom skolåldern, som i anseende till brist på kläder eller skodon förhindras att bevista folkskola, låta anskaffa oundgängligen nödig beklädnad. Kan nöden ej på nu angifna sätt afhjälpas eller prövas den behöfvande lämpligare böra på annat sätt understödjas, skall styrelsen hos fattigvårdsnämndens delegerade för fattigvårds beviljande göra hemställan om den åtgärd, som styrelsen kan finna ändamålsenligast. Ifrågasättes därvid understöd i penningar, bör styrelsen så väl föreslå understödssummans belopp som ock angifva den tid, för hvilken styrelsen anser understödet böra utgå. Är nöden så trängande, att delegerades beslut ej kan afvaktas, må styrelsen lämna tillfälligt understöd i penningar eller vidtaga annan åtgärd för tiden intill dess delegerade hunnit i ärendet besluta; åliggande det dock för sådant fall styrelsen att vid delegerades först infallande sammanträde anmäla hvad som förekommit samt, därest ytterligare åtgärder erfordras, därom framställa förslag.

Styrelse har att underrätta fattigvårdsinspektören om alla sina åtgärder samt att tillhandahålla nämndens delegerade eller nämnden upplysningar om de understöd, för hvilka ersättning synes böra sökas af annan kommun, enskilda eller staten.

Styrelse åligger att vaka däröfver att beviljad understöd (äfvén det understöd, som beviljats af delegerade) behörigen användes. För de undersökningar, som för nämnda ändamål erfordras, äger styrelsen anlita vederbörande rotman, tillsyningsman eller diakonissa. Med fattigvårdsnämndens tillstånd äger fattigvårdsstyrelse att med Diakonissanstalten i Stockholm träffa aftal om anställande af diakonissa som biträde. Diakonissan skall så ofta ske kan besöka de familjer och ensamma personer, som åtnjuta mera långvarigt understöd, samt under vinnande af deras förtroende söka rätta möjliga missförhållanden. Vid verkställande direktörens mottagningar skall diakonissan närvara samt dessutom vara att träffa minst en timme hvarje dag för att meddela hjälpsökande råd.

Finner styrelse, att understöd, som af fattigvårdsnämndens delegerade beviljats, bör indragas eller nedsättas, skall styrelsen därom göra framställning.

Öfver understödstagare inom församlingen utöfvar styrelsen den husbonderätt, som enligt gällande förordning angående fattigvården fattigvårdsstyrelse i allmänhet tillkommer.

Hyreshjälp eller annat penningunderstöd, som fattigvårdsnämndens delegerade beviljat, utdelas i närvaro af minst en bland styrelsens ledamöter samt styrelsens redogörare.

Styrelse har ordinarie sammankomst en gång i hvarje månad och sammanträder dessutom så ofta omständigheterna därtill föranleda.

Verkställande direktören åligger att tillse och vaka öfver verkställigheten af styrelsens beslut. Under tiden mellan styrelsens sammankomster tillkommer verkställande direktören att å styrelsens vägnar pröfva frågor om beviljande af sökt fattigvård samt, allt efter omständigheterna, antingen därom besluta eller hos fattigvårdsnämndens delegerade göra framställning, äfvensom att i öfrigt vidtaga andra för fattigvårdens handhavande nödiga åtgärder, som ej tåla uppskof, med skyldighet att samtliga dessa åtgärder hos styrelsen vid dess först infallande sammanträde anmäla.

Hos styrelsen skall för räkenskapernas förande m. m. vara anställd en lönad redogörare, hvilken befattning ej får tilldelas styrelseledamot.

Utí Adolf Fredriks, Gustaf Vasa, Matteus', Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församling har sedan år 1907 på försök vid sidan af *tjänstemannasystemet* tillämpats *vårdaresystemet*, alltså *det blandade systemet*. Ifrågavarande församlingar äro i fattigvårdshänseende uppdelade i distrikt med en af fattigvårdsstyrelsens ledamöter som föreståndare.

När ansökning om understöd inkommit till fattigvårdsstyrelsen, öfverlämnas ärendet för undersökning till distriktsföreståndaren och den aflönade tjänstemannen, hvilkas undersökningar komplettera hvarandra. Den förre tar reda på företrädesvis de omständigheter, som röra hemorten, med flera yttre förhållanden, hvilka kunna utredas genom hörande af den hjälpsökandes förre värd eller förre arbetsgifvare eller andra hans familj utomstående personer. Den senare har att införskaffa hufvudsakligen de upplysningar af mera förtrolig art, hvilka äro ägnade att inverka på fallets bedömande och i regeln blott kunna vinnas genom personlig beröring med den hjälpsökande och hans närmaste. Efter verkställd undersökning föredrages ärendet inför fattigvårdsstyrelsen in pleno, hvarefter detsamma, om det skall blifva föremål för delegerades afgörande, genom verkställande direktören till dem öfverlämnas. Hos nu nämnda fattigvårdsstyrelser finnas dessutom med fattigvårdsnämndens medgifvande anställda oaflönade vårdare för fortgående uppsikt öfver och hjälp för de understödda.

De handlingar, som vid pröfning af uppgifna fattigvårdsbehof i allmänhet erfordras, äro den sökandes prästbetyg,¹ och bevis af vederbörande roteman² angående sökandens hemorts rätt samt om och i hvad mån

¹ Om pastorexpeditionerna m. m. se sid. 175.

² Om rotemansexpeditionerna, som hållas öppna juni—augusti kl. 9—11 samt sept.—maj kl. 8—11 f. m., se sid. 176—179.

han saknar egna medel samt underhåll och vård af annan, äfvensom, där ej fråga är om minderårig, intyg af läkare¹ angående sökandens hälsotillstånd samt mer eller mindre bristande förmåga att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande onödgärligen erfordras, hvarförutom, när ansökning göres om bidrag till beklädnad för barn, som är intaget i folkskola, men i brist af kläder eller skodon hindras att bevista skolan, intyg därom af behörig lärare bör företes.

Ansökning om barnavårdsunderstöd eller uppfostringshjälp skall åtföljas af dels barnets dopsedel, dels föräldrarnas, eller, om barnet är födt utom äktenskapet, moderns prästbetyg, dels bevis af vederbörande roteman om och i hvad mån sökanden saknar egna medel samt underhåll och vård af annan. Då ogift moder söker understöd för eget dibarn, åligger henne styrka, att hon ej är till *amma* antaglig å Allmänna barnhuset.

Styrelsen äger att, där så nödigt pröfvas, infordra jämväl andra betyg äfvensom hänvisa sökande till öfverståhållareämbetet för polisärenden för undersökning beträffande sådana förhållanden, som icke lämpligen kunna hos styrelsen utredas.

Framställning af fattigvårdsstyrelse till fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande af fattigvård skall åtföljas af samtliga de handlingar, på hvilka framställningen grundas.

Fattigvårdsnämndens upphandlingskommission.

[Instruktion. Fattigvårdsnämndens reglemente för kommissionen d. 17 juni 1907. Ledamöter, lokal m. m. se sid. 176.]

Kommissionen har att för Rosenlunds ålderdomshem, Sabbatsbergs ålderdomshem, Arbetsinrättningen och Allmänna försörjningsinrättningen upphandla förnödenheter. På begäran verkställes upphandling äfven för andra under fattigvårdsnämnden lydande anstalter. Kommissionen består af 5 ledamöter, utsedda af fattigvårdsnämnden bland dess och ofvannämnda anstalters styrelsers ledamöter. En suppleant för hvar ledamot.

Under fattigvårdsnämnden lydande inrättningar.

Fattigvårdsnämndens Utackorderingsbyrå och barnhem se Grupp III a
 Sabbatsbergs ålderdomshem } se Grupp VII a
 Rosenlunds ålderdomshem }
 Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning se Grupp IV b
 Stockholms stads arbetsinrättning se Grupp IV a
 Stockholms stads uppfostringsanstalt vid Skrubba se Grupp III e
 Stockholms stads uppfostringsanstalt för flickor se Grupp III a
 Stockholms barnhärbärge se Grupp III a

¹ Om läkare se sid. 189—191.

Stockholms stads asyler för husvilla se Grupp II a, III a och IV c
 Stockholms stads spädbarnshem se Grupp II a
 Arbetarebostadsfonden se Grupp IV d

Pastorsexpeditionerna hållas öppna söckendagar på nedan uppgifna tider.

Adolf Fredriks församling: Kammakaregatan 90, Va.; kl. 10—11; r. t. 137 75.
 Engelbrekts församling: Valhallavägen 41, Ö.; kl. 10—11; r. t. 108 03.
 Gustaf Vasa församling: Västmannagatan 63, Va.; kl. 10—11; r. t. 95 82.
 Hedvig Eleonora församling: Jungfrugatan 7 b, Ö.; kl. 10—11; r. t. 52 62.
 Jakobs församling: Jakobsгатatan 4 C; kl. 10—11; r. t. 539.
 Johannes' församling: Kammakaregatan 12, Va.; kl. 10—11 r. t. 71 80.
 Katarina församling: Högbergsgatan 15, Sö.; kl. 9— $\frac{1}{2}$ 11; r. t. 76 61.
 Klara församling: Brunkebergsgatan 10, C.; kl. 10—11 r. t. 86 23.
 Kungholmens eller Ulrika Eleonora församling: Parmmätaregatan 3, K.; kl. 10—11; r. t. 138 16.
 Maria Magdalena församling: S:t Paulsgatan 10, Sö.; kl. 9— $\frac{1}{2}$ 11; r. t. 74 34.
 Oscars församling: Fredrikshofsgatan 3, Ö. Dj.; kl. 9— $\frac{1}{2}$ 11 f. m.; juni, juli, augusti 10—11 f. m.; r. t. 119 47.
 S:t Matteus' församling: Dalagatan 78 C, Va.; kl. 10—11; r. t. 114 99.
 Storkyrko- eller Nikolai församling: Stortorget 1, St.; kl. 9— $\frac{1}{2}$ 11; under sommaren $\frac{1}{2}$ 10— $\frac{1}{2}$ 11; r. t. 1 62.

Fattigvårdsnämnden.

Klara Västra kyrkogata 3 A. R. t. 10 96. S. t. 80 16.

Expeditionstid: kl. 9 f. m.—3 e. m. samt kl. 6—7 e. m.

Fattigvårdsnämndens ledamöter: Justitierådet E. Sundberg, ordf.; Herrar C. A. Hj. Pettersson; C. H. Lagergren; C. A. Alexandersson, kassaförv.; Apotekare Fr. Lundahl, kassaförv.; Intendent A. Marcus; Ingeniör O. Hirsch; Fröken G. af Klintberg; Folkskolelärare A. Wassberg; Dr. I. Bratt; Dr. A. Berghel; Herr F. L. Lindqvist. *Suppleanter:* Direktör A. G. Nilsson; Fröken Ebba Wedberg; Civilingeniör C. G. Rystedt; Fröken G. K. Månsson; Disponent C. Wassén; Fröken Ebba Pauli; Herr G. Olander; Fabrikör K. E. Ringholm.

Fattigvårdsinspektör: Herr. F. G. A. Lindblom. Expeditionstid: kl. 12—2. R. t. 40 20. S. t. 79 02.

Fattigvårdsinspektörsassistent: Herr A. G. Nordfeldt. R. t. 139 51. S. t. 195 31.

Sekreterare: v. Häradshöfding P. G. E. Wallerstedt. R. t. Norrm. 554. S. t. 195 33. Träffas säkrast kl. 10—11 f. m.

Ombudsman: e. o. Hofrättsnotarie C. G. Lagercrantz. Expeditionstid: kl. 10—11.30 f. m. R. t. 66 61. S. t. 195 34.

Redogörare: Herr N. A. Kellin. Expeditionstid: kl. 9—10.30 f. m. R. t. 71 58. S. t. 243 80.

Registrator: N. C. Moureau. R. t. 72 57. S. t. 195 32.

Tillsyningsmansexpeditionen. Nedra botten t. h. i porten. Expeditionstid: kl. 9 f. m.—3 e. m. samt kl. 6—7 e. m. R. t. 139 50. S. t. 243 90.

Tillsyningsmän: Herrar P. L. Ahlgren, K. A. Björkman, J. V. Edmark, J. Janson, A. G. Johansson, A. Larsson, J. L. Larsson, S. Lindstedt, C. Lindberg, B. F. Olsson, G. F. Pettersson, J. G. H. Tengblad, E. Zilén.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande af fattigvård.

Herrar C. H. Lagergren, ordf.; C. A. Hj. Pettersson, v. ordf.; Fröken G. af Klintberg. Suppleanter: Ingeniör O. Hirsch; Fröken G. Månsson; Fabrikör K. E. Ringholm.

Fattigvårdsnämndens upphandlingskommission.

Herrar C. A. Hj. Pettersson, ordf.; G. Th. Gustafsson; Fröken G. af Klintberg; Herrar C. Th. Eriksson, Johan Ohlsson.

Suppleanter: Ingeniör O. Hirsch, Direktör A. G. Nilsson; Fröken B. Welin; Fabrikör J. P. Ahlberg; Disponent G. W. Lindqvist.

Fattigvårdsstyrelserna.

Storkyrkoförsamlingen. Expeditionslokal: Stortorget 1, ing. Köpmangatan 26. Tisd. och Fred. kl. $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 10 f. m. R. t. 70 71. S. t. Stork. 381.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen, ordf.; Körsnär J. A. T. Bergström, verkst. direktör; Grosshandl. C. A. Schalin, kassaförv.; Boktryckare C. F. Bernström; Handl. Joh. Ohlsson; Distriktsläkare C. T. Scholander; Kassör E. Westerlund.

Redogörare: Herr A. G. Nordfeldt.

Diakonissa: Fru Hilma Hultman, Bromsten. S. t. Bromsten 170.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 1:a eller Storkyrkoroten. Roteman: G. E. Hedström, Svartmangatan 21-23, 1 tr.

Klara församling. Expeditionslokal: Klara Östra Kyrkogata 3. Onsd. kl. 9—10 f. m. S. t. Brunkeb. 18 90.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen; v. Häradshöfding C. R. W. Troilius, ordf.; Ingeniör B. John F. Andersson, v. ordf.; Handl. A. Berg, verkst. direktör; Handl. E. L. Thulin, kassaförv.; Dr. E. Laurent; Fröken S. Ulrich.

Redogörare: Herr Felix Nyberg.

Diakonissa: Fru Hilma Hultman, Bromsten. S. t. Bromsten 170.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 2:a eller Klara kyrkorote; Roteman: J. M. Nyström, Klara V. Kyrkog. 20, 1 tr.; 3:e eller Hötorgsroten; Roteman: K. I. Zander, Slöjdgatan 9, 1 tr.

Jakobs och Johannes' församlingar. Expeditionslokal: Regeringsgatan 74 B, 1 tr. ö. g. Tisd. och Fred. kl. 9—10 f. m. R. t. 27 29. S. t. 159 44.

Ledamöter: Kyrkoherdarna i församlingarna; Handl. C. A. Hj. Pettersson, ordf. och verkst. direktör; Fabrikör A. Rundquist, kassav.; Järnkramhandl. Axel Sifvert j:or, v. verkst. direktör och kassav.; Herr C. A. Alexanderson; Änkefru Helena Gilljam; Fabrikör Aug. Lindmark.

Redogörare: Herr Alrik Sundén-Cullberg.

Församlingssystemer: Lina Andersson, Regeringsg. 74. S. t. 159 44.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 7:e eller Jakobsroten; Roteman: K. S. Alm, Lästmakareg. 20; 8:e eller Roslagsroten; Roteman: K. G. Sandstedt, Regeringsgatan 74 B; 21:a eller Vanadisroten; Roteman: J. G. Holm, Sarbrunnsg. 35.

Maria Magdalena församling. Expeditionslokal: Ragvaldsgatan 10. Månd. och Torsd. kl. 9—10 f. m. R. t. 55 83.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen, ordf.; Ingeniör Oskar Bergstedt, t. f. verkst. direktör; Disponent O. F. Simonsson, kassav.; Grosshandl. Josef Karlsson; Direktör J. M. Redtz; Arkitekt Otto Ehrngren.

Redogörare: Herr Knut O. A. Abrahamson.

Diakonissa: Anna Katarina Wällgren, S:t Paulsgatan 10. S. t. Söder 13 74, kl. 9—10 f. m.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 15:e eller Maria kyrkorote; Roteman: Herr G. H. V. Jakobsson, Högbergsgatan 68 B; 16:e eller Tantoroten; Roteman: Herr O. G. Söderberg, Krukmakareg. 22; 19:e eller Skinnarviksroten; Roteman: A. O. L. Nordvall, Bellmansg. 8.¹

Katarina församling. Expeditionslokal: Götgatan 38, 1 tr. Tisd., Torsd. och Lörd. kl. $1\frac{1}{2}$ 9— $1\frac{1}{2}$ 10 f. m. S. t. Söder 5.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen, Apotekare F. Lundahl, ordf. och verkst. direktör; Direktör A. F. Söderström, kassav.; Disponent J. P. Ahlberg; Fabrikör C. G. Björkvall; Handl. G. Th. Gustafsson; Fröken Clara Elisabeth Wahlström.

Redogörare: Herr B. Tollstén.

Diakonissa: Lisen Andersson, Tisd. och Fred. kl. 2—3 e. m., Nytorget 6, 1 tr. ing. fr. Blekingeg. S. t. Söder 17 28.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 12:e eller Danviksroten; Roteman: Herr H. Wahlberg, Fjällg. 31; 13:e eller Stadsgårdsroten; Roteman: Herr C. Aug. Lundberg, Folkungag. 77; 14:e eller Skanstullsroten; Roteman: Herr J. M. Ahlm, Katarina Bang. 9 a; 25:e eller Barnängsroten; Roteman: Herr B. Aminoff, Skåneg. 55.

Kungsholms församling. Expeditionslokal: Garfvaregatan 2. Tisd. och Fred. kl. 10—11 f. m. S. t. Kungsh. 41.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen; Disponent G. W. Lindqvist, ordf. och kassav.; Herr A. W. Pfeiff, verkst. direktör; Ingeniör A. Bennet; Ingeniör P. S. Graham; Grosshandl. B. O. Geijer; Sekreterare A. Göransson.

¹ Under tryckningen har ytterligare tillkommit 31:a eller Heleneborgsroten; Roteman: Herr Ebbe Ekerman.

Redogörare: Herr Carl Lindeberg.

Diakonissa: Maria Hasselberg, Bergsg. 47. S. t. Kungsh. 14 64.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 4:c eller Kungsbroroten; Roteman: Herr J. F. A. Lund, Handverkareg. 32; 17:e eller Kronobergsroten; Roteman: Herr H. M. Österdahl, Kungsholmsg. 28; 23:e eller Karlsviksroten; Roteman: Herr K. W. Rathsmän, Drottningholmsv. 12 B; 29:e eller Kristinebergsroten; Roteman: Herr F. H. A. Modin, Kungsholmsg. 64.

Hedvig Eleonora församling. Expeditionslokal: Karlavägen 20 n. b. Ingång för hjälpsökande från Sibylleg. 55 o. 57. Onsd. och Lörd. kl. 9—10 f. m. S. t. Österm. 291.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen; Kammarrättsrådet C. G. Hernmarck, ordf.; Grosshandl. Eduard Johansson, verkst. direktör; Ingeniör Frans Aurell, v. verkst. direktör; Ingeniör A. A. Ohlsson, kassav.; Grosshandl. O. Eriksson, v. kassav.; Kontorschef Alfr. Bergendahl; Fröken Sofia Gumælius, kassakotr.; Fröken Ellen Huldt, v. kassakotr.

Redogörare: Herr Hj. Tillberg.

Diakonissa: Sofie Andersson, kl. 9—10 f. m., Karlav. 20 n. b., S. t. Österm. 291.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 10:e eller Nybroroten; Roteman: Herr L. Paulsson, Nybrog. 16; 11:e eller Artillerirotten; Roteman: Herr K. G. Jakobsson, Artillerig. 48 a.

Engelbrekts församling. Expeditionslokal: Valhallavägen 61. Månd. och Torsd. kl. 9—10 f. m. S. t. 217 42.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen; Byråchef E. Bergelmer, ordf.; Fabrikör K. E. Ringholm, t. f. verkst. direktör; Redaktör A. Hirsch, kassav.; Förman Alexander Johansson, v. kassav.; Byggmästare A. Johansson; Fröken Hilma Engellau; Fröken Anna von Hermansson.

Redogörare: Herr A. Nilsson.

Diakonissa: Rosa Ingman, kl. 9—10 f. m., Valhallaväg. 61. S. t. 217 42.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 9:e eller Humlegårdsroten; Roteman: Herr C. E. Schröder, Valhallaväg. 37; 28:e eller Eriksbergsroten; Roteman: Herr A. V. M. Carlborg, Frejg. 3.

Oscars församling. Expeditionslokal: Banérg. 25. Tisd. och Fred. kl. 9—10 f. m. S. t. 230 25.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen, ordf.; Fabrikör J. L. Eklund, v. ordf.; Fröken Ebba Wedberg, verkst. direktör; Grosshandl. G. Sjögren, kassav.; Bankdirektör Edmond F. T. Carlsson; Folkskollärarinnan Karolina Rosengren; Direktör J. W. Broman; Rektor J. Pravitz; Grosshandl. W. Didring.

Redogörare: Herr F. Peterson.

Diakonissa: Anna Wallmo, Banérg. 25. S. t. 230 25.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 20:e eller Narvaroten; Roteman: Herr L. G. Ekermann, Storg. 34; 24:e eller Karlaroten; Roteman: Herr O. T. Fogelström, Grefg. 43, fr. 1 sept. 1911 Linnégat. 58.

Adolf Fredriks församling. Expeditionslokal: Valling. 18. Tisd. och Fred. $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 10 f. m. R. t. Norrm. 539. S. t. 242 37.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen; Grosshandl. C. H. Lagergren, ordf.; Handl. A. F. Hinderson, verkst. direktör; Arkitekt Reinhold W. Hellgren, v. verkst. direktör; Sadelmakare C. P. Malmqvist, kassav.; Kamrerare J. A. Appelqvist; Fröken Laura Netzel; Disponent C. G. A. Westerberg.

Redogörare: Herr A. Ekman.

Diakonissa: Ebba Schultz, Valling. 18. S. t. Br. 34 80.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 5:e eller Tegnérsgroten; Roteman: Herr K. V. Holm, Vallingatan 30; 18:e eller Teknologgroten; Roteman: Herr C. A. L. Zettergren, Tegnérsg. 38.

Gustaf Vasa församling. Expeditionslokal: Västmannagatan 63 II. Månd. och Torsd. kl. 9—10 f. m. R. t. 5392. S. t. 5392.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen; Jur. kand. F. v. Friesen, ordf.; Direktör J. P. Carlsson, v. ordf.; Fabrikör P. Sjögren, verkst. direktör; Bruksägare J. P. Feght, kassav.; Fröken G. Månsson; Fil. kand. Ernst Carli; Montör Victor Sjögren.

Redogörare: Herr C. Hagberg.

Diakonissa: Karin Norrbom, kl. 10—11 f. m., Karlbergsväg. 7. S. t. 956.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 6:e eller Observatorieroten; Roteman: Herr A. G. C. Lennartson, Vegag. 18; 22:a eller Vasaroten; Roteman: E. L. Ohlsson, Norrtullsg. 21.

S:t Matteus' församling. Expeditionslokal: Karlbergsvägen 47, Tisd. och Fred. kl. 9—10 f. m., (juni—augusti $1/2$ 9— $1/2$ 10 f. m.) R. t. 115 11. S. t. Vasa 678.

Ledamöter: Kyrkoherden i församlingen; Intendent A. Marcus, ordf.; Kommissarie H. Sandberg, verkst. direktör; Disponent K. W. Almström, kassav.; Herr H. J. Carlsson; Fröken Tekla Themptander; Kontorschef K. A. Westman; Maringeniör E. Åhrfelt; Pastor Alfred Berglund.

Redogörare: Herr T. Jacobson.

Diakonissa: Anna Nyström, Onsd., Torsd. och Lörd. kl. 9—11 f. m. Dalag. 80 (Mattenskyrkan). S. t. 201 89.

Fattigvårdsdistriktet omfattar: 26:e eller Norrtullsroten. Roteman: Herr V. V. E. Åberg, Vanadisväg. 17; 27:e eller Karlbergsgroten. Roteman: Herr Uno Jakobsson, Birkag. 14.¹

Om uppfostran åt minderåriga förbrytare, vanartade och i sedligt afseende försummade barn m. m.

Ur strafflagen 5 kap. enligt lydelsen af ²⁷/₆ 1902.

Gärning, som eljest är straffbar, är strafflös, om den begås af barn, innan det fyllt femton år. Begär den brott, som fyllt femton men ej aderton år, då *skall* dödsstraff eller straffarbete på lifstid nedsättas till sådant arbete fr. o. m. sex t. o. m. tio år; och *må* jämväl straffarbete på viss tid nedsättas till hälften af den eljest för brottet stadgade minsta strafft看, dock ej under två månader.

¹ Under tryckningen har tillkommit 30:e eller Birkaroten; Roteman: Herr V. O. Bengtsson.

Har brott blifvit begånget af någon, som fyllt femton men ej aderton år, och dömes han härfor till böter eller till fängelse i högst sex månader, må domstolen, där den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgifning samt graden af hans förståndsutveckling pröfvas sådant föranleda, förordna, att han skall, i stället för att undergå det ådömda straffet, insättas i allmän uppfostringsanstalt.

Ur lagen angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran af 27/6 1902.

Allmän tvångsuppfostringsanstalt upprättas af staten. Konungen äger såsom dylik anstalt erkänna jämväl anstalt, som af kommun eller enskilda blifvit anordnad för uppfostran af vanartade minderåriga. Har domstol förordnat om minderårigs insättande i allmän tvångsuppfostringsanstalt, skall den minderåriga till sådan anstalt öfverlämnas genom K. Bfhdens försorg. Förordnandet går genast i verkställighet utan hinder däraf, att det ej vunnit laga kraft.

Har minst ett år förflutit, sedan elev blifvit i allmän uppfostringsanstalt intagen, äger anstaltens styrelse, därest sådant finnes för eleven gagneligt, tillsvidare eller för viss tid¹ öfverlämna honom till enskild vård och tillsyn eller anställa honom i tjänst eller yrke. Sådan åtgärd må ock tidigare vidtagas, om särskilda omständigheter det föranleda, och den myndighet, som enligt Konungens förordnande har uppsikt öfver anstalten, därtill samtycker. Då i allmän uppfostringsanstalt intagen elev vunnit nödig stadga i sinnesriktning och uppförande, skall han från anstalten utskrifvas. Utan särskildt tillstånd af den myndighet, som äger uppsikt öfver anstalten, må dock utskrifning ej ske, förrän två år efter det eleven intogs i anstalten. Senast då elev uppnått tjugn år, skall han utskrifvas från anstalten. Anstaltens styrelse har att för elev, som utskrifves, utse första anställningen, hvilken eleven icke äger utan styrelsens tillstånd lämna förrän ett år förflutit efter utskrifningen. Har ej domstols förordnande om minderårigs insättande i allmän uppfostringsanstalt gått i verkställighet, innan han uppnått aderton år, är förordnandet förfallet. Allmän uppfostringsanstalt äger att för elevs vård och underhåll af elevens egna medel eller hos hans föräldrar uttaga ersättning intill visst i lagen bestämdt belopp. För hvad af denna ersättning ej kan utfås, äger anstalt, som ej upprättats af staten, rätt att erhålla godtgörelse af statsmedel.

Tvångsuppfostringsanstalten å Bona i Östergötlands län. (K. Stadga af 16/9 1904.) Se grupp III e.

Diakonissanstaltens i Stockholm skyddshem å Viebäck i Jönköpings län. (K. Br. af 16/6 1906 om erkännande såsom allmän uppfostringsanstalt.) Se grupp III e.

¹ Rätt att när som helst före denna tids utgång återtaga eleven förbehålles alltid anstalten.

Ur lagen af 13/6 1902 ang. uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, med ändring af 25/6 1909.¹

Denna lag afser beredande af ändamålsenlig uppfostran åt barn under femton år, hvilka på grund af föräldrars eller målsmäns lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att ägna barnen nödig tillsyn äro i sedligt afseende så försummade, att särskilda åtgärder anses vara erforderliga för att förekomma deras vanartande, eller äro så vanartade, att hemmets och skolans uppfostringsmedel befinnas otillräckliga för deras tillrättaförande. Har barn under tiden närmast innan det fyllt femton år visat synnerligen grof vanart, må det kunna omhändertagas genom internering i skyddshem, äfven sedan det uppnått nämnda ålder, dock ej efter fyllda 16 år. I hvarje skoldistrikt skall finnas en barnavårdsnämnd, hvilken det åligger att ta hand om de vanartade barn och de i sedligt afseende försummade barn, som vistas inom distriktet. Denna nämnd utgöres i stad, där (såsom i Stockholm) folkskoleväsendet handhafves af stadsfullmäktige, af folkskolestyrelse och eljest, där ej särskild barnavårdsnämnd tillsättes, af skolrådet. Folkskolestyrelse äger uppdraga handläggningen af de i denna lag afsedde ärenden åt en särskild nämnd, bestående, förutom af den själfskrifna eller den af domkapitel eller i Stockholm af stadens konsistorium utsedda ledamoten, af minst 4 utaf styrelsens öfriga ledamöter; skolande dock alla framställningar till stadsfullmäktige göras af styrelsen i dess helhet. I fall af behof äger barnavårdsnämnd att för utöfvande af sin verksamhet indela sitt distrikt i kretsar och att för hvarje sådan till sitt biträde årligen utse kretsombud antingen bland sina egna ledamöter eller ock bland andra män eller kvinnor, hvilka nitälska för ungdomens uppfostran. Barnavårdsnämndens ledamöter och kretsombud böra hafva uppmärksamhet däraf, att barn ej må blifva försummade i sedligt afseende eller vanartas, samt, om sådant förekommer, därom göra anmälan hos nämnden. Sådan anmälan må ock göras af någon statens eller kommunal myndighet eller ock af ämbets- eller tjänsteman, hvilken i denna sin egenskap erhållit kännedom om förhållanden, som föranleda till anmälan. Finner barnavårdsnämnd efter verkställd undersökning anmaldt barn vara i sedligt afseende försummadt, skall nämnden inför sig eller genom särskildt utsedt ombud gifva dem, hvilka det åligger att ha vård om barnet, en allvarlig förmaning att bättre fullgöra sina uppfostringsplikter. Om barnet visat vanart, skall nämnden på detta sätt tilldela det en allvarlig varning och, om sådant anses gagneligt, jämväl föreskrifva, att barnet skall tilldelas lämplig aga. I de fall, där nämnden beslutit någon af dessa åtgärder, bör nämnden uppdraga åt någon af sina ledamöter eller kretsombud att öfvervaka barnets uppfostran. Om nämnden anser förmaning eller varning gagnlös eller sådan åtgärd vidtagits utan verkan, äger nämnden skilja barnet från hemmet att för vård och uppfostran till annan öfverlämnas. I *sedligt afseende försummadt* barn bör i dylikt fall sättas i *enskildt hem* eller i *barnhem*. Då barnet nått nödig ålder och stadga (dock senast vid utgången af det kalenderår, under hvilket barnet fyllt sexton år),

¹ Fattigvårdslagstiftningskommittén har i uppdrag att afge förslag till ny lag i ämnet.

skall nämnden söka bereda det lämplig anställning och tillse att det erhåller nödig utrustning. Skiljes *vanartadt* barn från hemmet, bör det sammna intagas på *skyddshem*; dock kan barnet äfven intagas i enskildt hem eller barnhem, om detta kan ske utan våda för andra barns sedliga utveckling. Skyddsling skall från skyddshem utskrifvas senast vid fyllda 18 år, hvarvid styrelsen bör söka skaffa honom lämplig anställning och tillse, att han erhåller nödig utrustning.

Om föräldrar eller målsmän icke lämna sitt samtycke till nämndens beslut att skilja barn från hemmet eller om de icke inom 14 dar efter beslutets fattande kunna anträffas, skall detsamma underställas Kungl. Maj:ts befallningshafvandes (öfverståthållareämbetets) pröfning. Beslutet kan dock genast bringas i verkställighet. Fastställes beslutet, kan ändring sökas hos Konungen (regeringsrätten).

Till beläckande af de kostnader, barnavårdsnämnd fått vidkännas för ett barns uppfostran i enskildt hem eller barnhem skall — med visst undantag och inskränkning — det fattigvårdssamhälle, inom hvilket barnet vistades, då barnets skiljande från hemmet beslöts, lämna bidrag. Landsting och stad, som ej deltagar i landsting, skall hvar för sitt område svara för kostnad för skyddslings uppfostran i (eller i visst fall utom) skyddshem. Barnavårdsnämnden har att lämna bidrag till denna kostnads betäckande och har rätt att intill visst belopp få sina utgifter härför ersatta af det fattigvårdssamhälle, där barnet vistades, då dess skiljande från hemmet beslöts. Om det barn, som blifvit från hemmet skildt, ej har hemortsrätt i sagda fattigvårdssamhälle, är detta berättigadt att för sina kostnader få ersättning af hemortsrättskommunen. Den kostnad, som drabbat fattigvårdsstyrelse i det samhälle, hvilket slutligen fått vidkännas utgift för ett barn, skall, i den mån fattigvårdsstyrelsen icke finner skäl till eftergift, ersättas af barnets föräldrar eller den, hvilken eljest bär ansvaret för dess försörjning. I förhållande till annat fattigvårdssamhälle har den omständigheten, att fattigvårdsstyrelse erlagt kostnad för barns uppfostran, enligt denna lag icke inverkan på barnets faders eller moders hemortsrätt. Om barnets hemortsrätt ej kunnat utrönas eller detsamma ej är svensk medborgare, ersätter staten kostnaden. Mål om kostnadsersättningar behandlas på i fattigvårdslagen föreskrifvet sätt.¹

Enligt särskilda författningar lämnas statsbidrag till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt afseende försummade barn.

Barnavårdsnämnden i Stockholm.

I Stockholm är folkskoleöfverstyrelsen barnavårdsnämnd, men den samma har genom instruktion den 16 december 1910 uppdragit åt en inom styrelsen vald nämnd att å dess vägnar handlägga ärenden enligt lagen ang. vanartade och i sedligt afseende försummade barn, dock med vissa undantag. Staden är delad i 7 distrikt. Barnavårdsnämnden utser årligen

¹ Se sid. 156—157.

för hvart af dessa ett kretsombud. Nämnden har bland lärarne vid Stockholms folkskolor utsett 24 tillsyningsmän för utöfvande af uppsikt öfver de af nämnden förmanade föräldrars barn och de af nämnden varnade barn.

Expedition, Fredsgatan 9 C. R. t. 69 52. S. t. 46 14. Expeditionstid kl. 10 f. m.—3 e. m.

Barnavårdsnämndens ledamöter: Justitierådet E. A. Berglöf, ordf.; Komminister S. J. Nilson, v. ordf.; Teol. Doktor S. A. Fries; Bibliotekarien Fr. Nilsson; Med. och fil. dr. C. L. H. Nyström; Lektor J. F. Nyström; Seminarieadjunkten Fröken Hedvig Sidner.

Barnavårdsnämndens kretsombud äro:

För *Storkyrko- och Klara församlingar*, Fru Adèle Ankar, Wolmar-Yxkullsgatan 1. S. t. Söder 32 47.

För *Kungsholms församling*, Pastor J. A. L. Davidsson, Parmätaregatan 3. S. t. Kungsh. 182.

För *Adolf Fredriks, Gustaf Vasa och Matteus' församlingar*, Fru Selma Dahlbäck, Rörstrandsgatan 24. S. t. Vasa 955.

För *Jakobs och Johannes' församlingar*, Folkskoleläraren A. Wassberg, Roslagsgatan 75. S. t. 164 45.

För *Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar*, Pastor C. A. Rehn, Hjorthagens prästgård. S. t. 187 19.

För *Katarina församling*, Pastor E. A. Klefbeck, Högbergsgatan 15. S. t. 301 26.

För *Maria församling*, Pastor E. V. Lindeberg, Hornsgatan 116. S. t. 754.

Barnavårdsnämndens barnhem se Grupp III a och e.

Diverse författningar angående hälso- och sjukvård m. m.

Om hälsovårdsstadgan d. ²⁵/₉ 1874 se sid. 189, under hälsovårdsnämnden.

Ur lagen om fosterbarns vård af ⁶/₆ 1902.¹

Denna lag afser barn, som mot ersättning fostras hos andra än sina föräldrar, stjuvföräldrar, far- eller morföräldrar eller laga förmyndare och icke fyllt 7 år. Hälsovårdsnämnd eller, där sådan ej finnes, kommunalnämnd skall, hvar inom sitt verksamhetsområde, ägna särskild omsorg åt fosterbarn till skydd för deras hälsa och lif; och åligger det nämnden att för detta ändamål dels tillse att icke fosterbarnsvård utöfvas af personer eller på ställen, som äro olämpliga därför, dels ock öfvervaka fosterbarnens behandling. Särskild fosterbarnsnämnd kan ock utses. Medicinalstyrelsen meddelar nödiga råd och anvisningar i afseende å fosterbarnsvården.

¹ Fattigvårdslagstiftningskommittén har i uppdrag att afgifva förslag till ny lag i ämnet.

Barnuppfostrare, hvarmed i denna lag förstås den, som mottagit barn för fostran i enskildt hem, samt, då fråga är om barn, som mottagits i särskild anstalt, där fosterbarnsvård utöfvas, anstaltens innehafvare eller dess föreståndare, åligger att, i stad inom 3 och på landet inom 14 dagar från barnets ankomst, därom hos vederbörande nämnd göra anmälan samt uppgifva den lägenhet, där barnet skall vårdas, och därvid eller senare inkomma med vissa andra uppgifter och med vissa intyg. Inom lika tid skall anmälan ske om flyttning till ny lägenhet samt om barnets öfverlämnande till annan eller om dess död. Vid flyttning till annan kommun, sker anmälan till vederbörande nämnd inom denna. Om nämnden vid anmälan mottagande finner uppenbart, att barnet med hänsyn till fostrarens personliga egenskaper och förhållanden eller bostadens beskaffenhet icke kan hos fostraren erhålla fullt tillfredsställande vård, skall nämnden förelägga fostraren att inom viss tid lämna barnet ifrån sig till den, som är skyldig att om detsamma taga vård. Sådan åtgärd bör jämväl af nämnden i regel vidtagas, då barn, som anmälts till vård och fostran i enskild bostad, icke uppnått 1 års ålder och fostraren redan har 2 sådana fosterbarn. Därest fostrare åsidosätter sina skyldigheter i afseende å viss anmälnings-skyldighet eller barnets vård, kan nämnden ge honom föreläggande att lämna barnet ifrån sig. Då sådant föreläggande gifves, kan nämnden, om skäl därtill finnes, meddela den, som erhåller föreläggandet, förbud att vidare mottaga fosterbarn. Nämndens beslut kan öfverklagas hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande (öfverståhållareämbetet), i hvars beslut ändring får sökas hos Konungen (regeringsrätten). Åtgärd eller beslut länder till efterrättelse utan hinder af klagan, till dess annorlunda förordnas.

Lagen innehåller åtskilliga bötesbestämmelser.

Om så finnes behöfligt eller lämpligt, äger nämnden förordna särskilda biträden, män eller kvinnor, att, å nämndens vägnar, hvar inom sitt af nämnden bestämda område, närmast utöfva tillsyn öfver fosterbarnsvården.

Stockholms stads fosterbarnsinspektion.

Hälsovårdsnämndens expedition, Kungsträdgårdsgatan 2 C., fr. 1 sept. Vasagatan 4; R. t. 741; S. t. 52 61; expeditionstid kl. 1—3.

Sundhetsinspektören har i uppdrag att i de fall, då nämndens eget ingripande ej fordras, fullgöra de nämnden såsom fosterbarnsnämnd åliggande skyldigheter. Han skall mottaga anmälningar från barnuppfostrare och fullgöra den undersökning, sådan anmälan förutsätter. Han har att öfvervaka och handleda biträdena för tillsyn af fosterbarn. Dessa biträden äro för närvarande 4 inspektriser, en i hvar af följande distrikt: 1. Maria förs. 2. Katarina och Nikolai förs. 3. Kungsholmens och de delar af Gustaf Vasa och Matteus' församlingar, som ligga norr om Odengatan och väster om Norrtullsgatan från Odengatan, norrut räknadt. 4. Återstoden af Norrmalm samt Östermalm. Inspektrisen för 1. distriktet sköter dessutom expeditionen.

Fosterbarnsinspektör: Sundhetsinspektören Dr. A. R. Backlund. *Fosterbarnsinspektriser:* 1. E. L. M. Harling; 2. E. R. Ellstam, f. Harling; 3. M. M. von Koch; 4. A. R. de la Croix.

Inspektrisen åligger att vid första besöket hos en nyanmäld barnuppfostrare göra sig noga underrättad om förhållandena i hemmet, antalet barn därstädes, bostadens beskaffenhet, hälsotillståndet inom familjen m. m. Till fostermodern lämnas då äfven ingående föreskrifter rörande barnets vård. Visar sig vid efterföljande inspektion hemmet så dåligt, att fara med afseende å barnets hälsa eller lif föreligger, och blifva ej missförhållandena efter gifna tillsägelser rättade, skall inspektrisen ofördröjligen söka få barnet flyttadt. Möter det svårigheter att få vederbörande att godvilligt ingå härpå, göres anmälan hos hälsovårdsnämnden, som äger förfara så som säges i st. 1 å sid. 184. För skyndsam förflyttning af vanvårdade fosterbarn har stadsfullmäktige beviljat ett anslag att utgå för en å två månader. Inspektris äger rättighet att lämna intyg om behof för barn af fri läkarevård och medicin. Till utlåning, då så behöfves, finnes ett förråd af småbarnskläder; oljeduk och nappar utdelas gratis på rekvisition af inspektriserna.

Ur kungl. lasarettstadgan den 18 oktober 1901.

Denna stadga gäller för de vid dess utfärdande befintliga länslasarett och för de på likartadt sätt anordnade, med minst 25 sjuksängar¹ försedda sjukvårdsinrättningar, hvilka ägas och helt eller delvis underhållas af landsting eller stad, som icke i landsting deltagar. Om för något af dessa *lasarett* särskilda bestämmelser äro eller varda af Kungl. Maj:t eller med Kungl. Maj:ts bemyndigande utfärdade, skola för sådant lasarett gälla i främsta rummet sålunda utfärdade bestämmelser samt i öfrigt denna lasarettstadga.

Å lasarett mottagas icke:

a) obotligt sjuk, såvida icke hans sjukdom af läkaren anses vara af den beskaffenhet, att någon tids lasarettsvård skulle för den sjuke medföra väsentlig lindring i hans tillstånd eller för någon tid möjligen återställa hans förvärförmåga och hinder för andra inträdessökande icke genom mottagandet vållas. Finnes till lasarett donerade medel, som få uppbäras endast under villkor af fri vård i vissa fall af obotligt sjuka, må sådana sjuka mottagas, i den mån dessa donerade medel därtill lämna tillgång,

b) person,² angripen af kolera, smittkoppor, tyfus, tyfoidfeber, scharlakansfeber, difteri eller rödsot, därest icke betryggande åtgärder till förhindrande af smittans spridning mottagas,

c) sinnessjuka personer,³ dock må de intagas för tillfällig vård å särskildt därför inom lasarettet anordnad afdelning. En sådan afdelning skall, såvida ej särskild upptagningsanstalt är inrättad, finnas inom minst ett lasarett inom hvarje landstingsområde eller stad, som ej i landsting deltagar.

¹ Jmfr. sid. 186, st. 5.

² Jmfr. sid. 186 sista st.

³ Jmfr. sid. 187.

Vård mot afgift och kostnadsfri vård. Efter de grunder och till de belopp, som af landstinget (eller stadsfullmäktige) på vederbörande lasarettsdirektions förslag årligen fastställas, utgår ersättning för de på lasarettet vårdade sjuke. Dock skola medellösa, inom landstingsområdet (eller staden) insjuknade personer, som tillhöra annat landstingsområde, njuta underhåll och öfriga sjukhusförmåner kostnadsfritt; äfvenså med venerisk sjukdom i smittosamt stadium behäftade personer, såvida de vårdas å allmänt rum.

Huru inträde vinnes. I de fall, då skyndsamt behandling å lasarett är af nöden, skall den sjuke genast intagas, äfven om ansökningshandlingar skulle saknas eller vara ofullständiga eller den sjuke infunnit sig å annan tid än mottagningstiden.

Sinnessjuk¹ må af läkaren kunna intagas, äfven utan att ansvarsförbindelse för honom vid inträdessökandet företes. Medellös sjuk, som tillhör annat landstingsområde eller som icke är svensk undersåte, skall, äfven utan att ansvarsförbindelse företes, till vård å lasarettet mottagas, därest han insjuknat inom det landstingsområde, inom hvilket lasarettet är beläget; dock bör, där så ske kan, intyg om hemorts rätt företes. Med venerisk sjukdom i smittosamt stadium behäftad person skall å allmänt rum intagas utan ansvarsförbindelse eller annat intyg.

Med ofvan nämnda undantag skall, då sjuk anmäles till intagning å lasarett, för läkaren företes af vederbörande fattigvårdsstyrelsens ordförande eller vederhäftig enskild person utfärdad ansvarsförbindelse för sjukhusavgift äfvensom för möjligen erforderlig hemforslings- eller begravningskostnad; hvilken förbindelse skall innehålla uppgift om den sjukens namn, stånd och hemort. Om den sjuke ej personligen infinner sig, skall därjämte företes läkarebetyg, upptagande sjukdomens vetenskapliga benämning och skälet, hvarför lasarettsvård anses behöflig.

Kungl. sjukstugestadgan den 18 oktober 1901 gäller för sådan mindre, med högst 24 sjuksängar försedd och gällande lasarettstadga ej underkastad sjukvårdsinrättning, som har likartad uppgift med lasarett och till hvars underhåll landsting lämnar bidrag.

Ur kungl. förordningen den 19 mars 1875 angående åtgärder mot införande och utbredning af smittosamma sjukdomar bland rikets invånare.

Personer, angripna af kolera, smittkoppor, tyfus, tyfoidfieber, scharlakansfeber, difteri eller rödsot må icke undandraga sig att, på anfordran af hälsovårdsnämnd, låta vårdas sig å särskildt sjukhus eller i annan tillräckligt afskild lägenhet, såvida dem icke på egen bekostnad eller andras försorg beredes sådan enskild vård, som uppfyller de i ämnet gifna föreskrifter, eller ock med läkares intyg styrkes, att den sjuke icke utan fara för lifvet kan till sjukvårdsanstalt forslas.

¹ Jmfr. sid. 185 och 187.

Sinnessjuka.

Författning: K. stadga ang. sinnessjuka d. 14/s 1901.

Vården af de sinnessjuka handhafves företrädesvis såsom en statens angelägenhet. Då emellertid platsantalet å statens anstalter hittills ej motsvarat behovet, ha en del större stadskommuner uppfört egna anstalter, hvilka äro afsedda för mera tillfällig vård af sinnessjuka, tills plats kan beredas på någon af statens anstalter. Samma uppgift hafva äfven de smärre upptagningsanstalter, som äro anordnade inom de olika länen antingen i förbindelse med något af länslasarettan eller statens hospital eller ock undantagsvis utgöras af själfständiga vårdanstalter.

Statens anstalter för sinnessjuka äro: a) hospital, b) asyler och c) anstalter af båda slagen i förening.

Å hospital intagas:

a) sinnessjuka, som anses kunna till hälsa återställas eller förbättras;
b) andra sinnessjuka, hvilka kunna vara farliga för sig själfva eller andra;

c) de, hvilkas sinnesbeskaffenhet, till följd af offentlig myndighets beslut, skall för rättsmediciniska frågor besvarande närmare undersökas, därest Med. Styr. pröfvar sådan undersökning böra å hospital äga rum.

Å asyl intagas:

a) sådana vid hospital vårdade obotliga, hvilka böra till asyl öfverflyttas;

b) fallandesjuka, som till följd af tidsats påkommande sinnessjukdom äro för sig eller andra vådliga;

c) öfriga sinnessjuka, som, utan att vara föremål för behandling å hospital, likväl äro i behof af vård å offentlig anstalt.

Statens hospital äro f. n. 9 stycken, nämligen hospitalet i Göteborg med 260 platser, i Härnösand med 245, i Kristinehamn med omkring 800 platser efter utvidgningen, förut 326, i Nyköping med 181 platser, i Stockholm med 250, i Visby med 74, i Växjö med 250, i Säter med 800 och i Västervik med 800 platser.

Med enbart asyl finnes en anstalt i Malmö på 124 platser.

Med hospital och asyl i förening finnas f. n. 5, däraf en i Lund med 1,214 platser, en i Piteå med 370, en i Uppsala med 1,264, en i Vadstena med 800 och en i Vänersborg med 1,000 platser.

Dessutom finnes vid Växjö hospital en kriminalafdelning på 100 platser, och till statens anstalter höra äfven familjevården i Korsberga för 77 patienter, hvilken står under öfverinseende af öfverläkaren vid Växjö hospital.

Ansökan till någon af dessa anstalter skall i hufvudsak öfverensstämma med härför fastställda formulär, vara underskrifven af målsman, därtill behörig anförvant eller husbonde, samt, då densamma inlämnas af fattigvårdsstyrelse eller hälsovårdsnämnd, af vederbörande ordförande. Till ansökan skola bifogas följande handlingar: 1) prästbevis, 2) läkareintyg enligt sär-

skildt formulär (Bilaga A.), utfärdadt inom en månad före ansökningens ingifvande, 3) utlåtande af trovärdiga personer rörande den sjukes förhållanden, innefattande, så vidt ske kan, svar på de i bilagan B. upptagna frågor, jämte intyg af vederbörande prästerskap i enlighet med fastställt formulär, 4) vederbörandes förbindelse å afgiften till anstalten, utfärdad i öfverensstämmelse med bilagan C.

Afgifterna äro per dag för första klassens patienter i enskildt rum kr. 2,25, i deladt rum kr. 1,70; för andra klassens patienter kr. 1; och för tredje klassens kr. 0,60. De båda senare klassernas patienter ha samma förmåner, och priset är här beroende af betalningsförmåga.

Medicinalstyrelsen är öfverstyrelse öfver statens anstalter för sinesjsjuka. En öfverinspektör öfver sinessjukvården i riket inspekterar årligen anstalterna. Den närmaste förvaltande myndigheten öfver en hvar af statsanstalterna utöfvas af en hospitalsdirektion, i hvilken länets landshöfding¹ är själfskrifven ordförande och öfverläkaren själfskrifven ledamot, hvarjämte Kungl. Maj:t utser de återstående fyra medlemmarna.

Lag angående vissa åtgärder mot utbredning af lungdot; den 13 maj 1904.

1 §. Har af lungdot (lungtuberkulos) angripen person aflidit, åligger läkare, som vårdat den sjuke, att, så snart han erhållit kännedom om dödsfallet, därom hos hälsovårdsnämnden göra skriftlig anmälan, som utom sjukdomsbenämningen bör upptaga den sjukes namn och ålder äfvensom bostad vid dödsfallet.

2 §. Hälsovårdsnämnd har att, när anmälan som i 1 § sägs blifvit gjord, eller nämnden eljest fått kännedom därom, att af lungdot angripen person aflidit, ombesörja, att den bostad, som bebotts af den sjuke, jämte gång- och sängkläder samt andra brukade persedlar ofördröjligen underkastas erforderlig rening eller desinfektion.

3 §. Inträffar fall, som i 1 § sägs, å ort, där hälsovårdsnämnd icke finnes, har läkaren att göra den i samma § föreskrifna anmälan hos kommunalnämnden och därvid tillika meddela skriftlig anvisning på erforderliga åtgärder för rening eller desinfektion af bostad, som bebotts af den sjuke, äfvensom af gång- och sängkläder samt andra brukade persedlar; och vare nämnden pliktig att, såvidt möjligt är, skyndsamt bringa dessa åtgärder till verkställighet.

Skulle nämnden, utan att sådan anmälan skett, få kännedom därom, att af lungdot angripen person aflidit, bör nämnden, såvidt möjligt är, söka träffa anordningar för erforderlig rening eller desinfektion.

4 §. I denna lag omförmälda renings- och desinfektionsåtgärder skola verkställas med ledning af de anvisningar, som af Medicinalstyrelsen utfärdas, samt bekostas af vederbörande kommun. Där så anses nödigt, äger hälsovårds- eller kommunalnämnd låta, emot utgifvande af skäligen ersättning, förstöra gång- och sängkläder samt andra brukade persedlar, som varit utsatta för smitta. —

¹ I Stockholms hospitals direktion presiderar underståthållaren.

Stockholms stads Hälsovårdsnämnd.

Kungsträdgårdsgatan 2 C. Från 1 sept. 1911: Vasagatan 4. R. t. 741. S. t. 52 61. Byrå och expedition kl. 10—3.

Enligt hälsovårdsstadgan för riket den 25 sept. 1874 tillkommer närmaste inseendet öfver och befattningen med allmänna hälsovården i stad en för sådant ändamål tillsatt hälsovårdsnämnd. År 1878 trädde denna förordning i kraft äfven beträffande Stockholm, som då istället för den då-tills existerande Sundhetsnämnden, erhöll sin första Hälsovårdsnämnd.

Såsom öfverstyrelse utser Nämnden särskilda styrelser för stadens sjukhus med undantag af de för epidemivård afsedda, hvilka omedelbart stå under dess ledning. Nämnden handhafver dessutom stadens polikliniker och anordningar för provisorisk sjukvård, och under dess förvaltning stå äfven stads- och distriktsläkare (se efterföljande), Upplysnings- och understödsbyråerna (se Grupp V e), en Upphandlingskommitté, Konvalescenthemmet vid Vällinge (se Grupp V b), Besiktningbyrån för prostituerade kvinnor, Hälso-polisen, Anstalter för köttbesiktning och sterilisering, Stadens destruktionsanstalt, ett Laboratorium, Desinfektionsanstalter, Bostadsinspektion, Fosterbarnsinspektion.

Ledning. Nämnden består af 7 ledamöter och 7 suppleanter. 2 ledamöter, polismästaren och förste stadsläkaren äro själfskrifna, de öfriga 5 väljas på 4 år, 1 af Magistraten, 4 af Stadsfullmäktige.

Ledamöter: Professor K. O. Medin, ordf.; Civilingeniör Cl. G. Nordström, v. ordf.; Polismästaren V. A. Tamm; Förste stadsläkaren I. L. Andersson; Rådman J. A. Friedholm; Apotekare H. G. O. Enell; Civilingeniör C. O. Th. Örtenblad. (Instruktion för Stockholms stads Hvmnd antagen af Stfm. 1 : 2. 1896. med ändring af 5 : 5. 1902. Stadgar för sjukhusen utfärdade af Hvmnden 26 : 3. 1904 med ändring af 14 : 1. 1910. och 18 : 3. 1910.)

Förste stadsläkaren

åligger att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt som kan inverka på sundheten och allmänna hälsotillståndet i hufvudstaden samt att hafva tillsyn öfver stadens allmänna sjukvård. Förste stadsläkare: Dr. I. L. Andersson, Kungsträdgårdsgt. 2 C. Fr. 1 sept. Vasag. 4. Mottagningstid hvard. kl. 1—2.

Andre stadsläkaren,

Dr. M. Aspelin, Myntgatan 5, hvard. kl. $\frac{1}{2}$ 10— $\frac{1}{2}$ 11; meddelar kostnadsfritt erforderligt läkarebetyg för inträde å arbets- eller försörjningsinrättning.

Distriktsläkarne

hafva till åliggande att med kostnadsfri läkarehjälps tillhandagå alla i distriktet boende sjuka, hvilkas medellöshet blifvit af vederbörande roteman styrkt, samt att åt dessa utfärda betyg för intagande å sjukvårdsanstalt, för erhållande af fattigunderstöd, för intagande å ålderdomshem samt allmänna barnhuset och, om vederbörande till följd af sitt hälsotillstånd ej kan inställa sig å andre stadsläkarens ämbetsrum, för intagande å arbets- eller försörjningsinrättning.

Distriktsläkare äro följande:

i *Ad. Fredr. västra distrikt* (Ad. Fredr. norr om Tegnérsg. och väster om Drottningg. samt Gustaf Vasa och Matteus väster om Drottningg. och Norrtullsg.): Dr J. E. Lagergren, Upplandsg. 33; kl. 9—10, hvard. 2.30—3.30;

i *Ad. Fredr. östra distrikt* (Ad. Fredr. norr om Tegnérsg. och öster om Drottningg. samt Gustaf Vasa och Matteus öster om Drottningg. och Norrtullsg.): Dr K. O. N. Olander, Frejgatan 32; kl. 9—10, hvard. 3—4;

i *Jakobs distrikt* (Jakob, Johannes söder om Kungsg.) Dr K. A. Malmssten, Blasieholmstorg 9, kl. 9—11.30;

i *Johannes' distrikt* (Johannes norr om Kungsg., Engelbrekt norr om Odeng. och väster om Stockholm—Rimbo järnväg): Dr C. M. Ekelund, Odeng. 39, kl. 8.30—9.30;

i *Katarina norra distrikt* (den del af Katarina, som begränsas af församlingsgränsen i väster samt dennas fortsättning i Götg., Folkungag., Renstjärnsg., Tjärhofsg. samt Erstag. till Stadsgården): Dr A. F. Klingberg, Folkungag. 83 kl. 9—10, hvard. 2—2.30;

i *Katarina västra distrikt* (den del af Katarina, som begränsas af Värmdög., Nytorget, Nytorgsg., Folkungag., Götg. samt Höbergsg. till församlingsgränsen västerut): Dr E. Olsson, Götg. 69, kl. 9—10, hvard. 2—3;

i *Katarina östra distrikt* (den del af Katarina, som begränsas af Erstag. från Stadsgården, Tjärhofsg., Renstjärnsg., Folkungag., Nytorgsg., Nytorget, Värmdög.): Dr H. R. C. Gahn, Renstjärnsg. 15, kl.: 9—10, hvard. 2.30—3.30;

i *Klara distrikt* (Klara samt Ad. Fredr. söder om Tegnérsg.): Dr T. L. Erdman, Slöjdg. 9, kl.: 9—10, juni—sept. 10—11;

i *Kungsholms västra distrikt* (väster om Polhemsg.): Dr K. G. V. Spangenberg, S:t Eriksg. 3 B, kl.: 9—10, hvard. 2.30—3.30 eller (juni—sept.) 2—3;

i *Kungsholms östra distrikt* (öster om Polhemsg.): Dr V. Ljungström, Handverkareg. 26, $\frac{15}{9}$ — $\frac{15}{5}$ hvard. kl.: 9—10, 2.30—3.30, helgd. kl.: 10—11, $\frac{16}{5}$ — $\frac{14}{9}$ hvard. kl. 9—10, 2—2.45, helgd. 9—10.

i *Maria västra distrikt* (väster om Skinnarviksg., Torkelknutsg., Tavastg. samt Timmermansg. till församlingsgränsen söderut): Dr A. V. Ericsson, Hornsg. 54, kl.: 9—10, hvard. 2—3 eller (sommaren) 10.30—11;

i *Maria östra distrikt* (öster om Skinnarviksg. och Torkelknutsg.):
Dr K. D. Åkerström, Hornsg. 29 B, kl.: 9—10, hvard. 2.30—3.30;

i *Nikolai distrikt*: Dr C. Th. Scholander, Svartmang. 21, kl.: 9—10;

i *Östermalms västra distrikt* (Engelbrekt öster om Birgerjarlsg. och Odeng. samt Hedvig Eleonora väster om Sibylleg., Storg. och Jungfrug.):
Dr L. G. T. Sundberg, Greffureg. 15, hvard. kl.: 9—10, helgd. 9.30—10.30 (sommaren andra tider);

i *Östermalms östra distrikt* (Hedvig Eleonora öster om Sibylleg., Storg., Jungfrug. samt Oscar): Dr K. A. Karlsson, Grefg. 26, kl.: 9—10, hvard. 2—3.30.

Förlossningsläkare.

För Östermalm och Norrmalm:

Dr J. Felländer, Arsenalsg. 8, hvard. kl. 1—3, helgd. 10—11;

För Staden inom broarna och Södermalm:

Dr K. A. Granström, Götg. 30, hvard. kl. 1.30—3, helgd. 9—10; juni—sept. alla dagar 9—10.

För Kungsholmen:

Amanuensen å Allm. Barnbördshuset Handverkareg. 19.

Hälsövnämnadens upphandlingskommitté.

Sedan 1897 har en del för stadens sjukhus behöfliga varor uppköpts genom en upphandlingskommitté, bestående af 5 ledamöter utsedda 1 bland Hvnmdns ledamöter och öfriga bland sjukhusstyrelsernas.

(Se Hvnmdns stadgar för Stockholms Stads sjukhus af ²⁶/₃ 1904 § 10.)

Ledning: Apotekare H. G. O. Enell, ordf.; Disponent C. G. Pettersson. Ingeniör A. R. Schönthal; Öfverläkare E. W. Welander; Öfverläkare H. Wetterdal.

Skr. Syssloman F. W. Hellsten.

Ekonomi: Kostnaderna fördelas på de olika sjukhusen.

Stockholms stads vaccinationsväsende.

Enligt Kungl. Maj:ts förordning af 1853 ang. skyddskoppypning skall hvarje barn vaccineras, innan det fyllt 2 år. Underlåtenhet att åtlyda denna förordning är belagd med böter.

Staden är indelad i 4 vaccinationsdistrikt, hvilka hvart och ett förestås af en läkare.

Första distriktet: för Storkyrkoförsamlingen Dr C. Th. Scholander, Svartmangt. 21-23, St, mottagningstid: onsdagar kl. 10 f. m.; för Kungsholmen Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn torsdagar 1.30 e. m.

Andra distriktet: (Klara, Ad. Fr:s, Gust. Vasa och Matteus förs.) Kungsgt. 30. C. mottagningstid: onsdagar och fredagar kl. 4 e. m. Läkare: Dr T. L. Erdmann.

Tredje distriktet, (Jakobs, Johannes', Engelbr:s, Hedv. Eleon. och Oscars förs.) Riddaregt. 3. Ö, mottagningstid: tisdagar och torsdagar kl. 5 e. m. Läkare: Dr J. B. Nordlund.

Fjärde distriktet, (Maria och Katarina förs.) Timmermansgt. 28. (Folk-skolehuset) Sö, mottagningstid: torsdagar kl. 3.30 e. m. Folkungagt. 69: fredagar 12.30 e. m. Läkare: Dr E. Olson.

Stockholms stads hälsopolis.

(Hvnmnds instruktion för Stockholms hälsopolis den 8 oktober 1880, Hvnmnds provisoriska instruktion för hvnmnds veterinär den 13 mars 1880; Hvnmnds instruktion för hvnmnds biträdande veterinär den 13 nov. 1885.) Från 1 sept. Vasag. 4. R. t. 741. S. t. 52 61. Expeditionstid 9—7.

Ledning: 1:o) Förste stadsläkaren, 2:o) Sundhetsinspektören.

Ändamål: Att bereda Hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen öfver ordningen i staden, hvad hälsovården angår; att utöfva köttkontrollen.

Stockholms stads Isoleringsanstalt.

Brännkyrkagt. 62. R. t. 97 79. Expeditionstid hela dygnet.

Ändamål: Att under tillsyn af sundhetsinspektören härbärgera och ställa under observation personer från smittade hem.

Anstalten rymmer samtidigt ett 40-tal personer.

Desinfektion i bostäder.

Sthlms hälsopolis. R. t. 741. S. t. 52 61. Expeditionstid kl. 9—7.

Ledning: Se ofvan hälsopolisen.

Ändamål: Att verkställa desinfektion i bostäder i öfverensstämmelse med K. förordningen den 19 mars 1875 ang. åtgärder mot införande och utbredning af smittosamma sjukdomar samt lagen den 13 maj 1904 angående vissa åtgärder mot utbredning af lungsot, samt då skäl eljest i förekommande fall därtill föreligger.

Stockholms stads Desinfektionsanstalt.

Östgötagt. 44. Sö. R. t. 756. Expeditionstid kl. 8—7.

Ändamål: Att uppehålla desinfektionsugnar för mottagande af saker, som genom dylik desinfektion kunna smittorenas. F. n. finnas 2 st. desinfektionsugnar.

Stockholms stads Bostadsinspektion.

Hälsovårdsnämndens instruktion för Bostadsinspektion den 25 febr. 1910.

Från 1 sept. Vasag. 4. R. t. 74 38. S. t. 86 77. Expeditionstid kl. 1—2.

Ledning: Bostadsinspektören (befattningen innehafves af läkare).

Ändamål: Att ur sundhetssynpunkt afsyna nyuppförda byggnader, att utreda klagomål i fråga om dåliga lägenheter, samt öfva tillsyn öfver att bostäder icke genom olämpligt byggnadssätt, bristande underhåll eller öfverbefolkning äro hälsofarliga, och att efter särskild plan företaga undersökning af bostädernas allmänna beskaffenhet.

Stockholms stads ambulansväsende.

Fastän ej till alla delar hörande under Hälsovårdsnämnden upptages dock här nedan för det offentliga ambulansväsendet inom hufvudstaden gjorda anordningar, nämligen:

ambulansvagnar, sjukvagnar och epidemivagnar.

Ambulansvagnar finnas tre stycken, hvilka jämte den år 1910 anskaffade ambulansautomobilen äro uppställda å olika brandkårsstationer. Automobilen å Johannes brandstation Malmskilnadsgt. 64. (R. t. 12 94. S. t. 47 00), sjukvagnen å Tjärhofsgt. 11 (R. t. 13 12. S. t. 33 00), samt en reservvagn Krukmakaregt. 22.

Ambulansvagn kan af polisen rekvireras alla tider på dagen. Den sjuke transporteras då kostnadsfritt genom brandkåren.

Då *synnerligt* behof af *skyndsam* behandling å sjukhus i särskilda fall föreligger, kan ambulansvagn rekvireras direkt af läkare, hvilken därvid skall uppgifva sitt eget och den sjukens namn, den senares bostad och sjukdom samt hvarest den sjuke skall hämtas.

Sjukvagnar för transport af sådana sjuka, som ej utan olägenhet kunna forslas i vanliga åkdon, finnas tvenne. En tillhörande Drottning Sophias förening till understödjande af härens och flottans sjukvård och en tillhörande Hälsovårdsnämnden. Båda vagnarna äro uppställda hos hyrverksaktiebolaget Frey, Grefturegt. 11, (R. t. 45 64. S. t. 30), och kunna rekvireras mellan 7 f. m.—9 e. m. Den förstnämnda vagnen erhålles för en afgift af 8 kr., (afseende jämväl 2 bärare); den andra vagnen tillhandahålles kostnadsfritt för mindre bemedlade efter rekvisition af läkare. Läkare, som verkställer sådan rekvisition, skall samtidigt utfärda särskildt intyg, angifvande att sjukvagnen skall få disponeras *kostnadsfritt*, samt innehållande uppgift om sjukdomen. Vid rekvisition skall uppgifvas den sjukens namn och adress och plats, dit transporten skall ske, samt tydligt anges, att Hälsovårdsnämndens vagn önskas.

Epidemivagnarna äro afsedda för transport af sådana smittosamt sjuka, hvilka hemfalla till vård å Epidemisjukhus. Epidemivagn erhålles alla tider på dygnet efter rekvisition, åtföljd af vederbörlig sjukhusremiss, å polisstation eller af läkare personligen genom telefonbud till Epidemisjukhuset (R. t. 12 89). Härvid skall läkare uppge sitt eget namn, den sjukens namn, adress och sjukdom. Mindre bemedlade erhålla mot uppvisande af medellöshetsbetyg kostnadsfri transport, öfriga betala 2 kr.

Ang. lasarett och sjukhus se Grupp V.